

ИНСТРУМЕНТАРИУМ ЗА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ

Стандарти на Съвета на Европа в
областта на престъпленията на расова
основа и недискриминацията с акцент
върху ромите и пътуващите общности

2022 г.

Roma and Travellers

Инструментариумът е завършен през
декември 2021 г.

Всички искания за
възпроизвеждане или превод на целия
документ или на част от него се отправят
към Дирекция „Комуникация“
(F-67075 Strasbourg Cedex или
publishing@coe.int). Всякаква друга
кореспонденция във връзка с този
документ се изпраща до Генерална
дирекция „Демокрация“.

Корица и оформление: Екип
по въпросите на ромите и пътуващите
общности (RTT),
Съвет на Европа www.coe.int/roma

Тази публикация не е редактирана от
отдела за изготвяне на документи и
публикации (SPDP) за коригиране на
печатни и граматически грешки.
Снимка на корицата: © twenty20.com

© Съвет на Европа, януари 2022 г.

ИНСТРУМЕНТА РИУМ ЗА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ

Стандарти на Съвета на Европа в областта на престъпленията на расова основа и недискриминацията с акцент върху ромите и пътуващите общности

Дезидериу Гергели
Теодорос Александридис

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ 1	9
1. РОМИ И ПЪТУВАЩИ ОБЩНОСТИ	9
1.1 ТЕРМИНОЛОГИЯ, ИЗПОЛЗВАНА ОТ СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА РОМИТЕ И ПЪТУВАЩИТЕ ОБЩНОСТИ	11
1.2 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО СА ИЗПРАВЕНИ РОМИТЕ И ПЪТУВАЩИТЕ ОБЩНОСТИ, И ИНСТИТУЦИОНАЛЕН ОТГОВОР НА ЕВРОПЕЙСКО РАВНИЩЕ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19	12
1.3 УЯЗВИМИ ГРУПИ И ПОЛИЦЕЙСКА ДЕЙНОСТ	16
РАЗДЕЛ 2	21
2. НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ, ПРЕДРАЗСЪДЪЦИ, АНТИРОМСКИ НАГЛАСИ	21
2.1 СТЕРЕОТИПИ И ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РОМИТЕ	21
2.2 ШИРОКО РАЗПРОСТРАНЕНИ СТЕРЕОТИПИ ЗА РОМИТЕ	22
2.3 СТЕРЕОТИПНИ ПОЗОВАВАНИЯ НА РОМИТЕ В ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА	24
РАЗДЕЛ 3	31
3. СТАНДАРТИ И ОРГАНИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА	31
3.1 ИНСТРУМЕНТИ И ПРИНЦИПИ НА ПОЛИЦЕЙСКАТА ДЕЙНОСТ	31
3.2 ИНСТИТУЦИИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА, СВЪРЗАНИ С РАБОТАТА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА	34
3.3 ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА	37
РАЗДЕЛ 4	49
4. СТАНДАРТИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА В ОБЛАСТТА НА НЕДИСКРИМИНАЦИЯТА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА	49
4.1 ПРИНЦИПИ И ИНСТРУМЕНТИ В ОБЛАСТТА НА НЕДИСКРИМИНАЦИЯТА	49
4.2 ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКОТО ПРАВО ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ПОЛИЦИЯТА	51
4.3 НАСИЛИЕ, ПРИЧИНЕНО ОТ ДИСКРИМИНАЦИОННИ НАГЛАСИ, И СЪОТВЕТНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ПОЛИЦИЯТА	54
РАЗДЕЛ 5	59
5. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА РАСОВА ОСНОВА В СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА	59
5.1 ОПРЕДЕЛЯНЕ И РАЗБИРАНЕ НА ПОНЯТИЯТА „ПРЕСТЪПЛЕНИЕ НА РАСОВА ОСНОВА“ И „РАСИСТКИ ИНЦИДЕНТИ“	59
5.2 ТИПОЛОГИЯ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА НА РАСОВА ОСНОВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА	61
ПРИЛОЖЕНИЕ 1	77
1. УЯЗВИМИ ГРУПИ, НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ, ПОЛИЦЕЙСКА ДЕЙНОСТ	77
1.1 ИЗБРАНА СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБУЧЕНИЕТО НА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ	78
ПРИЛОЖЕНИЕ 2	80
2. ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ПРАВАТА НА ЧОВЕКА, ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РОМИТЕ И РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА	80
2.1 ИЗБРАНА СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБУЧЕНИЕТО НА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ	83
ПРИЛОЖЕНИЕ 3	84
3. ДИСКРИМИНАЦИЯ, ПОЛИЦЕЙСКА ДЕЙНОСТ	84
3.1 ИЗБРАНИ ИНСТРУКЦИИ ИЛИ ПРОТОКОЛИ ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА РАСОВА ОСНОВА И ДРУГИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ОТ ОМРАЗА	86
ПРИЛОЖЕНИЕ 4	88
4. ИЗБРАНИ ИНСТРУКЦИИ ИЛИ ПРОТОКОЛИ ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА РАСОВА ОСНОВА И ДРУГИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ОТ ОМРАЗА	88
ПРИЛОЖЕНИЕ 5	91
4. ПРОГРАМА ЗА ОБУЧЕНИЕ – ПРЕДЛОЖЕНИЕ	91

Интерактивни икони и хипервръзки (обяснение)

ЗА ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ

ПОСЕТЕТЕ УЕБСТРАНИЦАТА

ИЗТЕГЛЯНЕ НА ДОКУМЕНТА

ГЛЕДАЙТЕ ВИДЕОКЛИПА

КРАТКИ БЕЛЕЖКИ

ПОЛУЧЕР ТЕКСТ

ВРЪЗКА КЪМ ДОКУМЕНТ

1. Роми и пътуващи общности

1.1 Терминология, използвана от Съвета на Европа за ромите и пътуващите общности

Терминът „роми и пътуващи общности“, който се използва в Съвета на Европа, включва широкото многообразие на групите, обхванати от работата на организацията в тази област: синти/мануши, кале, каале, романишали, бояши/рудари, балкански егюпци (егюпци и ашкали), източни групи (доми, ломи и абдали) и групи като пътуващи общности, йениши, групи, обозначаващи с административния термин „Gens du voyage“ [хора с номадски начин на живот], както и лица, които се самоопределят като цигани.

ИНФОРМАЦИОННИ ДОКУМЕНТИ ЗА
ИСТОРИЯТА НА РОМИТЕ

Имена на ромски групи

„Роми“ е родовият термин, въведен в международна употреба от първия Световен конгрес в Лондон през 1971 г., когато представителите на тези общности също така определят за Международен ден на ромите 8 април, свой химн („Джелем, Джелем“) и знаме, което представлява народ, а не държава с определени граници.

Ромското знаме: синият цвят символизира небето, свободата, духовността, вечното; зеленият означава природата, земята и материалните аспекти на живота. Червеното колело с 16 спици не само символизира теглен от коне фургон, пътуване, растеж и напредък, но също така препреща към индийския произход на ромите, тяхната „родина“, откъдето са мигрирали още през IX век, още повече че колелото е вдъхновено от изобразената на индийското знаме чакра с 24 спици, точно колкото са часовете в денонощието. [източник: Информационни документи на Съвета на Европа за ромите]

„Циганин“ се приема от международните ромски сдружения като чужд термин, свързан с негативни, патерналистки стереотипи, смятан за пейоративен и обиден от повечето от засегнатите лица (макар да е вярно, че това може да зависи в голяма степен от контекста, в който се използва тази дума). В някои държави терминът „цигани“ или неговият национален еквивалент няма отрицателни конотации или е приет от засегнатите лица.

В инструментариума на Съвета на Европа **„Доста!“ за борба с антиромските нагласи** се подчертава, че думата „циганин“ сама по себе си е свидетелство за отрицателна идентификация на ромите. **„Циганин“ не е научен термин, използван за обозначаване на етническия статут на ромите, а по-скоро социално наименование, произтичащо от историята на социална маргинализация и институционален расизъм.**

РОМИ И ПЪТУВАЩИ ОБЩНОСТИ В ЕВРОПА

„Ром“ означава „мъж от ромската етническа група“ или „съпруг“ в зависимост от варианта на ромския език или автора. Женският род на думата „Rom“ на ромски език е „Romni“.

Самите роми са разделени на подгрупи, някои от които произлизат от традиционни занаяти (калдараша, ловари, гурбети, чурари, урсари и др.). Те говорят варианти на ромския език („romani čhib“).

ИНФОРМАЦИОННИ ДОКУМЕНТИ ЗА ИСТОРИЯТА НА РОМИТЕ

Наименования на ромски групи, произлезли от традиционните им занаяти

Ajdžides

„мечкадари“
от турски ауи –
мечка

Colari

„търговци на
килими“
от румънски țoală –
парцал

Kelderari

„бакърджии“ от румънски
căldare – котел, казан

Mečkara

„мечкадари“
от български „мечка“

Čurari

„решетари“
от румънски ciur –
сито, решето

Keserišta

„точилари“ от унгарски „kőszőrűs“
– точилар

Ursari

„мечкадари“
от румънски „urs“ –
мечка

Fandari

„войници“
от гръцки „φαντάρος“ –
войник

Kovači

„ковачи“
от славянски „kovač“ – ковач

Aurari

„търсачи на злато“
от румънски „aur“ –
злато

Kanaloš

„лъжичари“
от унгарски „kanál“ –
лъжица

Lovari

„конепродавци“
от унгарски „ló“ – кон

Rudari

„рудокопачи“
от славянски „rudar“ –
рудокопач

Sepetdži

„кошничари“ от
турски „sepetçi“ –
кошничар

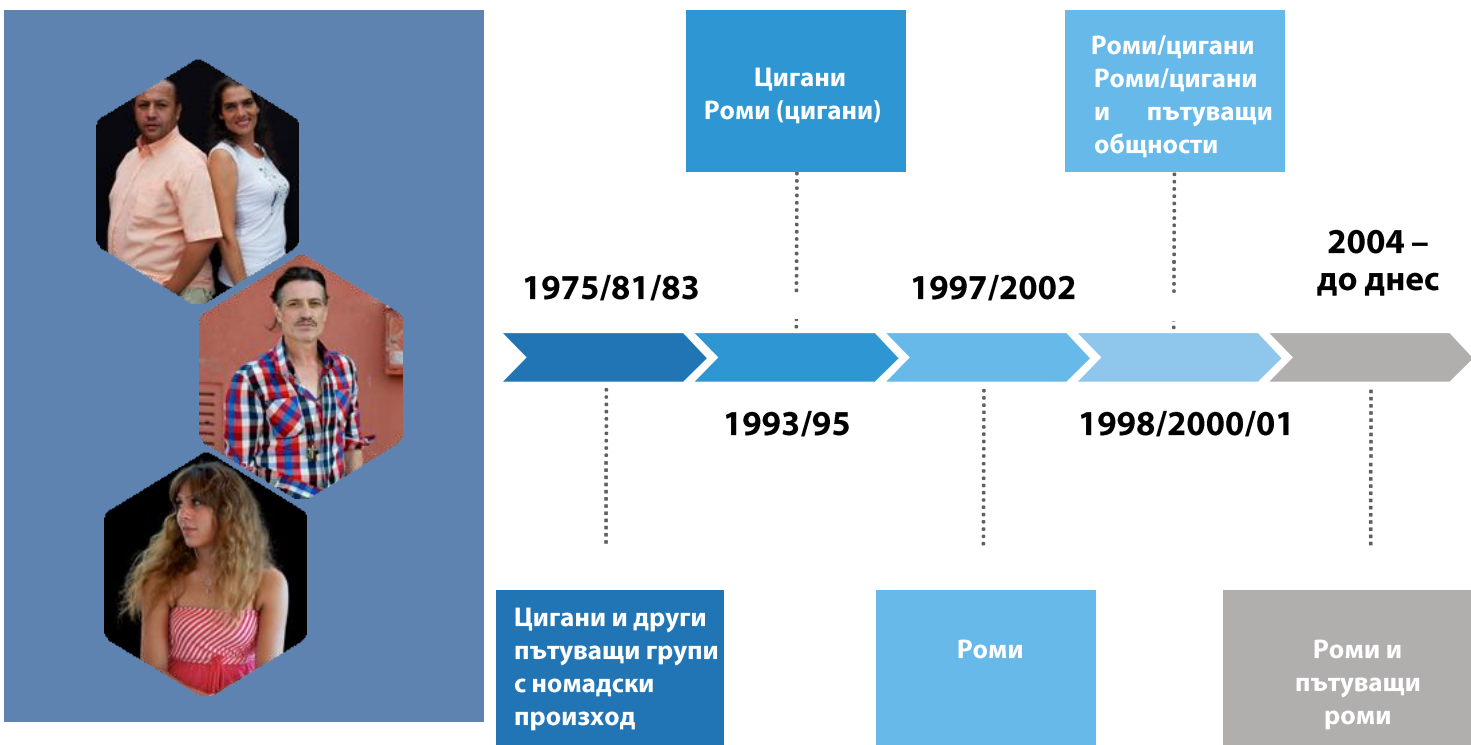
„Синто“ идва от думата „Sind“ (древноиндийско име). Синтите се срещат предимно в немскоезичните региони (Германия, Швейцария, Австрия). Във Франция се наричат още **„мануши“** (Manouches) от ромската дума Manus, което означава „да си човек/мъж“.

„Кале“, което означава „черни“ на ромски, по-често наричани „гитаноси“ или „испански цигани“, живеят на Иберийския полуостров и в Южна Франция. Във Финландия има група „каале“, а в Уелс – „кале“.

„Романишали“ произлиза от ромски „romani čel“, което означава „роми“. Романишалите живеят в Обединеното кралство, главно в Англия или южен Уелс.

„Пътуващите общности“ се срещат в Ирландия и Великобритания и са етнически различни от роми, синти и кале. Подобно на ирландските пътуващи общности, йенишите са коренна неромска общност, живееща главно в Швейцария и в някои съседни страни, и която първоначално е водела чергарски начин на живот.

ТЕРМИНОЛОГИЯ, ИЗПОЛЗВАНА ОТ СЪВЕТА НА ЕВРОПА ВЪВ ВРЕМЕТО

ПРОГНОЗЕН БРОЙ РОМИ И ПЪТУВАЩИ ОБЩНОСТИ В ЕВРОПА

Средната прогнозна оценка за броя на ромите и пътуващите общности в цяла Европа, географският район, обхванат от Съвета на Европа, е приблизително 11 милиона, като 6 милиона от тях живеят в 27-те държави – членки на Европейския съюз. Прогнозите за цяла Европа варират между 8 и 15 милиона, така че „между 10 и 12 милиона“ изглежда най-подходящата преценка за областта на Съвета на Европа.

ОБРАЗОВАТЕЛНИ И ИНФОРМАЦИОННИ ДОКУМЕНТИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА РОМИТЕ

Съветът на Европа е разработил поредица от кратки информационни документи за историята, културата, езика и литературата на ромите. Тези информационни материали са на разположение на езиците на различни държави – членки на Съвета на Европа. Например информационните документи за историята на ромите описват пристигането на ромите от Индия в Европа, различните миграционни вълни, принудителната асимилация, депортациите, Холокоста, концентрационните лагери и държавните политики по време на комунизма.

1.2 Предизвикателства и проблеми пред ромите и пътуващите общности и институционален отговор на европейско равнище по време на пандемията от COVID-9

ГЕНЕРАЛЕН СЕКРЕТАР НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА И КОМИСАР НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПО ВЪПРОСИТЕ НА РАВЕНСТВОТО, АПРИЛ 2020 Г.

„Някои европейски държави приеха мерки, които биха могли да доведат до продължаващо нарушаване на човешките права на ромите и възпрепятстване на техния справедлив достъп до основни обществени услуги [...]. Словото на омразата онлайн и лъжливите истории, насочени срещу ромите, отново се увеличават. Много роми в Европа продължават да се сблъскват с антиромски нагласи, дискриминация и социално-икономическо изключване в ежедневието си – въпреки правилата на ЕС и националните правила срещу дискриминацията. В нашето общество все още съществуват множество отрицателни стереотипи и предразсъдъци.“ Съвместно изявление на Мария Пейчинович Бурич, генерален секретар на Съвета на Европа, и Хелена Дали, европейски комисар по въпросите на равнопоставеността.

Мария Пейчинович Бурич
Генерален секретар на Съвета на Европа

КОМИСАР НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА, АПРИЛ 2020 Г.

„Ромите, които живеят в неотговарящи на стандартите жилища и в сегрегирани поселения в цяла Европа, са сред най-уязвимите групи в настоящата пандемия от COVID-19. [...] Ромите са представяни като изкупителна жертва и са ставали прицел на слово на омразата на различни места в контекста на пандемията от Covid-19. В настоящия контекст не бива да има място за слово на омразата и дискриминационни мерки. Те само задълбочават страховете и разделението в обществата.“ Изявление на Комисаря на Съвета на Европа по правата на човека

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ СРЕЩУ РАСИЗМА И НЕТОЛЕРАНТНОСТТА (ЕКРН), МАЙ 2020 Г.

„Бюрото на ЕКРН изразява силно безпокойство от съобщенията за продължаващи трудности, пред които са изправени [...] ромите и мигрантите, [...] както и за увеличеното излагане на тези групи на слово на омразата и насилие в тези кризисни времена. [...] изключването на най-уязвимите хора ще се засили още повече, ако правителствата не предприемат спешни действия за [...] противодействие на словото на омразата, насочено срещу ромите и мигрантите, и на насилието.“

КОНСУЛТАТИВЕН КОМИТЕТ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ПО РАМКОВАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ МАЛЦИНСТВА (РКЗНМ), МАЙ 2020 Г.

„Пандемията от COVID-19 засили уязвимостта на някои национални малцинства в много държави и задълбочи вече съществуващите неравенства в много държави – членки на Съвета на Европа. Лицата, принадлежащи към национални малцинства, често са се сблъскали с дискриминация, слово на омразата и стигма, както и с липса на подходяща информация на малцинствени езици. [...] Ромите и пътуващите общности са непропорционално засегнати от пандемията от COVID-19, като много от тях са изправени пред ограничен достъп до санитарни удобства и услуги като чиста вода и канализация, както и значителни загуби на доходи за най-уязвимите групи.“

АГЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ОСНОВНИТЕ ПРАВА (FRA), АВГУСТ 2020 Г.

„Ромите, живеещи в маргинализирани условия, са изправени пред особени предизвикателства. [...] Например в областта на заетостта ограничителните мерки оставиха без работа ромите, които са имали несигурна заетост. В образованието много деца от ромски произход и деца от пътуващи общности, особено живеещите в неформални поселения и лагери,... не могат да се възползват от мерките за дистанционно обучение онлайн. В областта на жилищното настаняване продължаващата липса на основна инфраструктура... увеличава риска от заразяване с COVID-19. [...] Има данни за ръст на антиромската реторика в медиите и социалните мрежи от първите случаи на COVID-19 насам [...] Медиите съобщиха за представянния на ромите като изкупителна жертва с възникването на страхове от втора вълна на заразяване с COVID-19, но и с появата на опасения дали хронично недофинансираните национални здравни системи могат да удържат на продължаващата тежест от пациенти с COVID-19. [...] Съобщава се и за редица инциденти с насилие.“

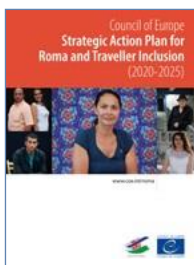
БУДЕЩИ БЕЗПОКОЙСТВО ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ПОЛИЦИЯТА И ПРОФИЛИРАНЕТО НА МАЛЦИНСТВАТА, ВКЛЮЧИТЕЛНО НА РОМИТЕ

„До ЕКРН достигнаха много съобщения за расистки злоупотреби от страна на полицията, включително расово профилиране и прояви на насилие спрямо малцинствени групи или мигранти. ... Расовото профилиране представлява особена форма на расова дискриминация. То поражда чувство на унижение и несправедливост сред подложените на него групи, води до тяхното стигматизиране, налагане на отрицателни стереотипи и отчуждение и възпрепятства добрите отношения в общността. Освен това, както е заключил Европейският съд по правата на човека, възприемането от полицейските служители на лица, принадлежащи към определена общност, като „престъпници“ и последващата практика на расово профилиране могат да доведат до „институционализиран расизъм“. Изявление на ЕКРН относно расистките злоупотреби от страна на полицията, включително расовото профилиране, и системния расизъм (юли 2020 г.)

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА РОМИТЕ И ПЪТУВАЩИТЕ ОБЩНОСТИ 2020 – 2025 Г.

На 22 януари 2020 г. Комитетът на министрите на Съвета на Европа прие Стратегически план за действие за приобщаване на ромите и пътуващите общности. Планът за действие обхваща периода 2020 – 2025 г.

В плана за действие се отбелязва, че въпреки многобройните усилия и постигнатия напредък все още са налице достатъчно доказателства, че ромите и пътуващите общности в Европа продължават да страдат от широко разпространени и трайни антиромски нагласи, които се признават за особена форма на расизъм, подхранван от предразсъдъци и стереотипи. В много държави членки ромите и пътуващите общности продължават да бъдат жертви на различни форми на дискриминация, включително слово на омразата и насилие, мотивирано от омраза. Това се потвърждава от решенията на Европейския съд по правата на човека, резултатите от мониторинговите дейности на Съвета на Европа и проучванията, провеждани от Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA).

Планът за действие е насочен към насърчаване и защита на човешките права на ромите и пътуващите общности, борба с антиромските нагласи и дискриминацията и подкрепа за приобщаването към обществото. Стратегическият план за действие е съсредоточен в следните области:

БОРБА С АНТИРОМСКИ ТЕ НАГЛАСИ

Борба с антиромските нагласи и дискриминацията в разнообразните им форми чрез повишаване на осведомеността за стандартите и инструментите на организацията, насърчаване на тяхното прилагане и внедряване и подпомагане на достъпа до правосъдие

УЧАСТИЕ

Осигуряване на ефективно участие на ромите и пътуващите общности в процесите на вземане на решения

ВНЕДРЯВАНЕ

Подобряване на прилагането на национални и местни стратегии за приобщаване на ромите в областите на приобщаващото образование и местните политики (включително ефективни обществени услуги)

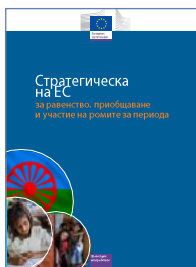
Внедряването на стратегическия план за действие ще бъде наблюдавано от управителен комитет на Съвета на Европа, който ще осигурява сътрудничеството с държавите членки. Комитетът на министрите ще бъде редовно информиран за постигнатия напредък по изпълнението на плана за действие. През 2022 г. ще бъде осъществен междинен преглед, като окончателната оценка е планирана за 2025 г.

МЕРКИ В СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА БОРБА С АНТИРОМСКИТЕ НАГЛАСИ

За борба с предразсъдъците, дискриминацията и престъпленията от омраза срещу ромите и пътуващите общности Планът за действие на Съвета на Европа изисква съчетаване на следните мерки:

- ➔ правни отговори и работа по определянето на стандарти (за борба със словото на омразата и насилието, мотивирано от омраза);
- ➔ обучение на юристи, публични органи и правоприлагащи органи по стандартите на Съвета на Европа и съответната съдебна практика на Европейския съд по правата на човека;
- ➔ изграждане на капацитет на органите на национално, регионално и местно равнище и на гражданското общество;
- ➔ специално овластяване на определени групи като например жени и младежи роми;
- ➔ действия за повишаване на осведомеността на широката общественост.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ ЗА ПЕРИОДА 2020 – 2030 Г.

През октомври 2020 г. Европейската комисия стартира своята нова стратегическа рамка за ромите в Европейския съюз. Европейската комисия подчертава, че в ЕС продължава да съществува дискриминация, основана на расов или етнически произход. Това е особено вярно за ромите, които често остават маргинализирани. Голяма част от приблизително 10 – 12 милиона роми, живеещи на континента, продължават да се сблъскват с дискриминация, антиромски нагласи и социално-икономическо изключване в ежедневието си.

Поради това Европейската комисия счита, че е необходим засилен ангажимент за справяне с продължаващата дискриминация, включително антиромските нагласи, и подобряване на приобщаването на ромите в образованието, заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване. Комисията предлага минимални цели за 2030 г., които включват:

Предотвратяване и борба с антиромски нагласи и дискриминация

Намаляване на бедността и социалното изключване

Образование

- ▶ Намаляване наполовина на броя на ромите, обект на дискриминация
- ▶ Намаляване с поне една трета на дела на хората от общото население, на които не им е приятно да имат роми за съседи

Жилищно настаняване

Заетост

Здравеопазване

ИЗПЪЛНЕНИЕ И ПОСЛЕДВАЩИ ДЕЙСТВИЯ ПО СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА НА ЕС

Държавите – членки на ЕС ще представят национални стратегии до септември 2021 г. и ще докладват за тяхното изпълнение на всеки две години. В националните стратегии следва да се определят мерки в съответствие с рамката на ЕС и да се включват например мерки за борба с антиромските нагласи и дискриминацията, сегрегацията в образованието и жилищното настаняване и антиромските предразсъдъци и стереотипи (включително онлайн).

Комисията ще проследява напредъка към постигането на целите за 2030 г. Ще бъде осъществена и задълбочена средносрочна оценка на новия 10-годишен план в неговата цялост.

1.3 Уязвими групи и полицейска дейност

В съответствие с **Европейския кодекс за полицейска етика** всички полицейски служители трябва да се отнасят с почтеност и уважение към обществеността и с **особено внимание** към положението на лицата, принадлежащи към **особено уязвими групи**. Освен това полицейските **разследвания трябва да бъдат обективни и справедливи, чувствителни и приспособими** към **специалните потребности** на лица като деца, непълнолетни, жени, малцинства, включително етнически малцинства, и **уязвими лица**.

ОПРЕДЕЛЯЩИ ФАКТОРИ ЗА УЯЗВИМОСТ

Критериите, използвани при определянето на категориите, които могат да се считат за уязвими, са обвързани със степента, до която групите от хора са маргинализирани, социално изключени, имат ограничени възможности и доходи, страдат от всякакъв вид злоупотреби, предразсъдъци и налагане на стереотипи или дискриминация, страдат от бедност и свързаните с нея рискове и т.н.

КОЙ Е УЯЗВИМ?

Няколко категории хора често се сблъскват със структурна дискриминация, изпитват трудности да се защитават и поради това се нуждаят от специална закрила. Примери за групи или лица, които могат да бъдат разглеждани като уязвими и изложени в по-голяма степен на рискови ситуации, са хора с увреждания, заразени с ХИВ, в напреднала възраст, етнически малцинства, лица, търсещи убежище, бежанци, вътрешно разселени лица, бездомни хора, деца, самотни майки, сираци и др.

Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) посочва лица, които са в уязвимо положение и изискват участие на държавата в тяхната закрила, като:

- ➔ Лица, задържани от полицията
- ➔ Задържани с интелектуални затруднения
- ➔ Задържани със здравословни проблеми, включително ХИВ
- ➔ Задържани малолетни и непълнолетни
- ➔ Деца, разпитвани от полицията
- ➔ Жертви на домашно насилие, сексуални престъпления или трафик на хора
- ➔ Лица, търсещи убежище
- ➔ Роми

УЯЗВИМИ ГРУПИ, ОБЕКТ НА НАСИЛИЕ

Полицията трябва да предприема разумни и ефективни мерки за защита на лицата и особено на уязвимите членове на групата от насилие, основано на пол, ЛГБТ статус, религия, раса или етнически произход.

Полицията предприема всякакви разумни мерки за разкриване на евентуални расистки мотиви и за установяване дали етническата омраза или предразсъдъци са могли да играят някаква роля в инциденти на насилие. Същото задължение за разследване е приложимо при наличието на други мотиви, породени от предубеждения, като религиозна омраза, увреждане, сексуална ориентация или дискриминация, основана на пола.

ЗАЩИТА НА РОМИТЕ ОТ НАСИЛИЕ НА РАСОВА ОСНОВА

- ➔ Полицията трябва да предприема превантивни мерки, когато расистките прояви срещу роми и пътуващи общности застрашават основните ценности на обществото.
- ➔ Необходимо е да се предприемат стъпки за гарантиране на физическата и психологическата неприкосновеност на ромите в контекста на открито расистки демонстрации.
- ➔ Когато дадено лице представя достоверни твърдения за тормоз, мотивиран от расизъм, трябва да се предприемат стъпки за разкриване на евентуален расистки мотив.
- ➔ При извършени престъпления на расова основа срещу роми е необходимо да се провеждат задълбочени разследвания.

ПРАВНА РАМКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ОТНОСНО ПРАВАТА НА ЖЕРТВИТЕ

Директивата на ЕС за правата на жертвите установява минимални стандарти относно правата, подкрепата и защитата на жертви на престъпления и гарантира, че лицата, станали жертва на престъпления, ще бъдат признати за такива и третирани с уважение. Те трябва да получат и подходяща защита, подкрепа и достъп до правосъдие.

Държавите от ЕС трябваше да приложат разпоредбите на директивата в своите национални законодателства до ноември 2015 г. През май 2020 г. Европейската комисия публикува **доклад** за прилагането на Директивата за правата на жертвите.

Първата по рода си **Стратегия на ЕС относно правата на жертвите (2020 – 2025 г.)** е приета през юни 2020 г. Стратегията представя пет ключови приоритета: ефективна комуникация с жертвите и безопасна среда, в която жертвите да съобщават за престъпления; подобряване на подкрепата и защитата за най-уязвимите жертви; улесняване на достъпа на жертвите до обезщетение; укрепване на сътрудничеството и координацията между всички съответни заинтересовани страни и укрепване на международното измерение на правата на жертвите.

УЯЗВИМОСТ В КОНТЕКСТА НА ПРАВАТА НА ЖЕРТВИТЕ В ЕС

В съответствие с Директива 2012/29/ЕС жертвите трябва да имат правото да разбират и да бъдат разбирани при контакт с компетентен орган, да получават информация от първия контакт с орган, да подават официална жалба и да получават писмено потвърждение, да се ползват от устен и писмен превод, да получават информация за развитието на делото и да имат достъп до служби за подкрепа на жертвите.

Official Journal of the European Union		L 315
English edition	Legislation	Volume 55 14 November 2012
Contents	I Legislative acts	page
DIRECTIVES		
• Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2006/92/EC and 2006/32/EC (1)		1
• Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA		57
• Directive 2012/30/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 54 of the Treaty on the Functioning of the European Union, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent (1)		74

(1) Text with EEA relevance

В Директивата на ЕС за правата на жертвите се предвижда лицата, които са особено уязвими, да получават специализирана подкрепа и правна защита.

На жертвите, определени като уязвими на виктимизирани, сплашване и отмъщение, следва да се предлагат подходящи мерки за защита по време на наказателното производство.

ОБУЧЕНИЕ НА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ ВЪВ ВРЪЗКА С УЯЗВИМИТЕ ЖЕРТВИ

Съгласно член 25 от Директивата на ЕС за правата на жертвите държавите членки гарантират, че длъжностните лица, които е вероятно да влязат в контакт с жертвите, като например полицейските служители, получават общо и специализирано обучение до ниво, подходящо за контактите им с жертвите, което да повиши тяхната осведоменост относно нуждите на жертвите и да им позволи да се отнасят с жертвите безпристрастно, с уважение и професионализъм.

Това до голяма степен съответства на Кодекса на полицейската етика на Съвета на Европа, който призовава всички полицейски служители да се отнасят с почтеност и уважение, както и с особено внимание към положението на лицата, принадлежащи към особено уязвими групи.

ОБУЧЕНИЕ НА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА В ЗАЩИТАТА НА РОМИТЕ

В две Общи политически препоръки на ЕКРП, **№ 13 относно борбата с антиромските нагласи и дискриминацията срещу ромите** и **№ 11 относно борбата с расизма и расовата дискриминация в полицейската дейност**, се подчертава необходимостта държавите – членки на Съвета на Европа да повишават осведомеността на полицейските служители за проблемите, с които се сблъскват ромите, и да ги обучават да се справят с тези проблеми, по-специално с насилието и расистките престъпления, с цел по-добро предотвратяване и борба с тези явления, както и да обучават полицейските служители в областта на правата на човека и съответното законодателство, по-специално с цел подобряване на отношенията им с ромските общности.

Стратегическият план за действие за приобщаване на ромите, приет през 2020 г. от Комитета на министрите на Съвета на Европа, предвижда обучение за правоприлагане в съответствие със стандартите на Съвета на Европа и съответната съдебна практика на Европейския съд по правата на човека за подобряване на работата на институциите, защитаващи правата на ромите и пътуващите общности.

2. НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ, ПРЕДРАЗСЪДЪЦИ, АНТИРОМСКИ НАГЛАСИ

2.1 Стереотипи и въпроси, свързани с ромите

НЕИЗМЕННИ, ПРЕКОМЕРНО ОПРОСТЕНИ И ПОГРЕШНИ ПРЕДСТАВИ ЗА НЯКОГО

[СТЕРЕОТИП] широко разпространена, но неизменна представа за някого, представа, която е прекомерно опростена и погрешна; стереотипите могат да бъдат свързани и с мисловния облик или образ за човек, принадлежащ към определена група.

ИРАЦИОНАЛНА НАГЛАСА, ПРОИЗТИЧАЩА ОТ ПРЕДУБЕДЕНО МНЕНИЕ

[ПРЕДРАЗСЪДЪК] несправедливо отношение, формирано от предубедени или необосновани мнения, неоснователни чувства или мнения.

ПРОВЕРКА НА ФАКТИТЕ: СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПА ИЗРАЗЯВА ОПАСЕНИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С НАЛАГАНЕТО НА СТЕРЕОТИПИ ЗА РОМИТЕ

Комисарят на Съвета на Европа по правата на човека посочва, че през последните години **някои обществени лидери, включително представители на изборни длъжности**, религиозни представители и дори лица от съдебната система на национално равнище публично са използвали расистка или **стигматизираща реторика** срещу ромите и пътуващите общности.

Много европейци споделят подробни **стереотипни описания** на външния вид и поведението на ромите в резултат на усвояването на такова общо културно разбиране.

Медийните репортажи могат да **възпроизвеждат стереотипите**, например като без нужда се позовават на ромския етнически произход на предполагаеми извършители на престъпления или споменават ромите единствено в контекста на публикации за социални проблеми като просия или наркомания.

Антиромските стереотипи, които преобладават в цяла Европа – като например представата, че ромите разчитат в непропорционално голяма степен на социални помощи или са изключителните извършители на различни видове престъпления – създават значителни пречки за преодоляването на негативните нагласи към тези лица.

Антиромските нагласи – израз, който означава конкретен израз на предубеждения, предразсъдъци и стереотипи, които мотивират всекидневното поведение на много членове на групи от мнозинството към членовете на общностите на ромите и пътуващите хора – са дълбоко вкоренени в Европа.

По повод на случай, в който румънската полиция е критикувана, че се позовава на етническа принадлежност в публични информационни съобщения само когато предполагаемите извършители са от ромски етнически произход, румънският орган по въпросите на равенството е приел, че подобна практика представлява етническа дискриминация. Румънската полиция вече не издава такива публични съобщения.

ПРИМЕРИ ЗА ДОБРИ ПРАКТИКИ НА ПОЛИЦИЈАТА

След доклада на **Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН) за Гърция**, в който комисията призовава гръцките власти да предприемат мерки за повишаване на осведомеността на държавните служители по въпросите на расизма и дискриминацията, един от първите държавни органи, които откликват, е гръцката полиция. Чрез вътрешен бюлетин (реф. № 7100/26/5ε от 4 август 2004 г.), издаден от гръцката национална полиция, на всички полицейски служби е наредено първо да проверяват дали има нужда от позоваване на етническия произход на член на ромската общност във всеки публикуван документ или устно изявление на служител от гръцката полиция, и второ, в случай че възникне такава необходимост, следва да се използва само международно признатият термин Rom/Roma или tsinganos (термин, който по принцип няма пейоративни конотации в Гърция). Използването на унижителни термини като athinganos (атинганос) е забранено.

Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН) отбелязва, че чешките власти са предприели стъпки за забрана на използването на термина „неадаптируем“ от държавни служители при изпълнението на техните задължения. ЕКРН препоръчва терминът „неадаптируем“ да не се използва в каквото и да е официално качество по-специално по отношение на ромите. **Доклад на ЕКРН за Чешката република, декември 2020 г.**

2.3 Стереотипни позовавания на ромите в дела пред Европейския съд по правата на човека

СТЕРЕОТИПИТЕ И ПРЕДРАЗСЪДЪЦИТЕ МОГАТ ДА ПОРОДЯТ СЪМНЕНИЯ ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

В решението си, постановено през април 2019 г. по дело [Lingurar срещу Румъния](#), Европейският съд по правата на човека се позовава пряко на налагането на стереотипи по отношение на ромските общности и въздействието, породено от използването на стереотипи в дейността и операциите на полицията.

В плана за полицейска намеса, изготвен преди полицейската акция, властите определят етническия състав на целевата общност и се позовават на предполагаемо антисоциалното поведение на етническите роми и предполагаемо високото ниво на престъпност сред ромите. **Властите възприемат ромската общност като антисоциална и престъпна и автоматично свързват етническата принадлежност с престъпно поведение.**

В дело [Petropoulou срещу Tsakiris](#) Европейският съд по правата на човека отбелязва, че заместник-директорът на полицията е правил тенденциозни общи забележки относно ромския произход на жалбоподателя по време на административното разследване. По-специално съдът е поразен от констатациите, в които се посочва, че: „оплакванията са преувеличени... Всъщност безогледното клеветене на полицейски служители с очевидната цел да се отслаби всякаква форма на полицейски контрол е **често срещана тактика, използвана от атинганите (athinganoi)** (пейоративна гръцка дума за роми).“ Съдът приема, че общото твърдение, че подаваните от роми жалби са преувеличени и са част от обичайната им тактика, разкрива цялостно дискриминационно отношение от страна на властите.

В дело [Stoica срещу Румъния](#) Европейският съд по правата на човека приема, че „забележките от полицейския доклад, описващ предполагаемото **агресивно поведение на селяните като „чисто циганско“**, са **видимо стереотипни** и доказват, че полицейските служители не са били расово неутрални нито при самите инциденти, нито по време на цялото разследване“. Освен това Съдът е „неудовлетворен от това, че военният прокурор не е реагирал по никакъв начин на забележките в полицейския доклад, описващи предполагаемото агресивно поведение на селяните като „чисто циганско“, въпреки че тези забележки са очевидно стереотипни“.

НАЛАГАНЕТО НА ОТРИЦАТЕЛНИ СТЕРЕОТИПИ МОЖЕ ДА ПОВЛИЯЕ ВЪРХУ ЧУВСТВОТО ЗА ИДЕНТИЧНОСТ И САМОУВАЖЕНИЕ

По повод на дела, свързани с дискриминационен език, словесни обиди или тормоз над роми, Европейският съд по правата на човека подчертава, че всяко налагане на отрицателни стереотипи на група, когато достигне определена степен, може да засегне чувството за идентичност на групата и чувството за самоуважение и увереност на нейните членове. В този смисъл то може да се разглежда като засягащо личния живот на членовете на групата. (**Aksu срещу Турция**, **R.V. срещу Унгария**, **Kiraly и Dömötör срещу Унгария**, **Lingurar срещу Румъния**).

В **Панайотова и др. срещу България** ЕСПЧ разглежда брошура, озаглавена **„Циганската престъпност – опасност за държавата“**, публикувана от политическата партия „Атака“, описана в делото като „крайна националистическа партия“. Брошурата съдържа деветнадесет страници с предполагаеми откъси от статии в медиите, описващи редица престъпления, за които се твърди, че са извършени от роми, със заглавия като „Хронология на циганския бандитизъм“, „12 цигани смляха от бой трима младежи“, „Цигани държат проституцията у нас“, „Цигани пребиват и изнасилват две момичета повече от час“, „Цигани пребиха с чук старец за 5 лева“, „Цигани убиват единственото си дете след пьянстване“, „Цигани продават бебета в Гърция по 500 лева парчето“, „Цигани разровиха гроб и го ограбиха“. Почти всички заглавия съдържат думата „циганин“, а някои наричат въпросните хора „чудовища“, „диви и безжалостни цигани“, „нагли цигани“ и „ромска измет“.

В дело **Kiraly и Dömötör срещу Унгария** ЕСПЧ разглежда демонстрации, изказвания и изявления, свързани с ромската престъпност. В изказванията се осъждат престъпленията, извършвани от членове на ромската общност, призовава се за връщане на смъртното наказание, подканват се демонстрантите да изметат „боклука“ от страната, да се разбунтуват и да преследват предателската престъпна група, като се заявява, че ромите не са „нормални“ хора, че **ромското малцинство е генетично предопределено да се държи по престъпен начин**, и се обявява, че единственият начин за справяне с ромите е със сила; ако властите не изпълнят задълженията си за защита на гражданското население от ромската престъпност, това ще бъде направено от самото население. След изказванията демонстрантите дефилирали из квартала, обитаван от ромската общност, скандирайки „Роми престъпници“, „Роми, ще умрете“, „Ще изгорим къщата ви и ще умрете вътре“, „Ще се върнем, когато полицията си отиде“ и сипейки неприлични обиди. Те също така призовали полицията да не защитава жителите от ромски произход от демонстрантите и да ги остави да излязат от домовете си.

В дело **Vona срещу Унгария** Европейският съд по правата на човека заявява, че организирането на поредица от митинги с декларираната цел да обуздаят „циганската престъпност“ чрез паравоенни шествия може да се разглежда като прилагане на политика на расова сегрегация.

Националните юрисдикции по делото установяват, че използването на изрза „циганска престъпност“ представлява очевидно обобщение на расова и етническа основа, което нарушава принципа на еднакво достойнство на всички хора.

СТЕРЕОТИПИ, СВЪРЗАНИ С ДРУГИ ГРУПИ, В ДЕЛА ЗА НАСИЛИЕ

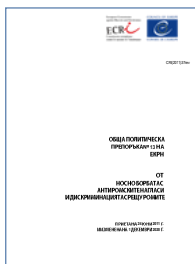
В своята съдебна практика Европейският съд по правата на човека разглежда стереотипи или стереотипни възгледи не само за ромите, но и за други групи или лица по отношение на пола, сексуалната ориентация, религията или убежденията и т.н. в контекста на насилие, както и въпроса за защитата, предоставена от държавните органи, включително полицията.

Стереотипните възгледи за социалния пол и пасивността на държавните органи по отношение на домашното насилие над жени са обсъдени в **Oruz срещу Турция** и **Eremia срещу Молдова**, както и в други дела.

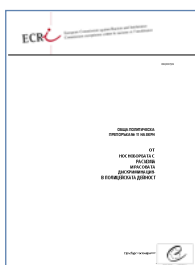
Разгледани са стереотипните религиозни възгледи и пасивността на държавните органи по отношение на насилието срещу членове на определени религиозни групи, например в делата **Begheluri и др. срещу Грузия**, **Членове (97) на Паството на свидетелите на Йехова в Gldani, Milanovic срещу Сърбия**.

Стереотипните хомофобски възгледи и пасивността на държавните органи по отношение на насилието, основано на ЛГБТ, са обсъдени, inter alia, в делата **Identoba и др. срещу Грузия** и **М.С. и А.С. срещу Румъния**.

ЗНАЧИМИ АСПЕКТИ, КОИТО ТРЯБВА ДА БЪДАТ РАЗГЛЕДАНИ ОТ ДЪРЖАВНИТЕ ОРГАНИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ПОЛИЦИЯТА

За да се борят с антиромските нагласи и дискриминацията срещу ромите, държавите членки трябва да гарантират, че **официално използваните наименования на различните ромски общности са тези, с които въпросната общност желае да бъде наричана (Препоръка № 3 на ЕКРП относно борбата с расизма и нетолерантността спрямо ромите/циганите, Препоръка № 13 на ЕКРП относно борбата с антиромските нагласи и дискриминацията срещу ромите)**.

Както подчертава ЕКРП, използването на **съществуващите стереотипи от страна на полицията може да доведе до расово профилиране**, при което някои групи лица, определени на основания като раса, цвят, език, религия, гражданство или национален или етнически произход, се считат за по-склонни от други да извършват престъпления или определени видове престъпления.

Расовата дискриминация и **расовото профилиране засилват предразсъдъците и стереотипите за някои малцинствени групи** и легитимират расизма и расовата дискриминация срещу тях сред общото население. **Препоръка № 11 на ЕКРП относно борбата с расизма и расовата дискриминация в полицейската дейност**.

ЕТНИЧЕСКО ПРОФИЛИРАНЕ В РАМКИТЕ НА ПОЛИЦЕЙСКИ ОПЕРАЦИИ В РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ

КАЗУС

Четирима членове на семейството на жалбоподателя от ромски произход са жестоко пребити от полицейски служители, нахлули със сила в дома им по време на планирана полицейска акция. В намесата участвали 85 полицаи и жандармеристи, включително членове на Отряд за бързо реагиране, служители от отдела за криминални разследвания и криминалисти. Полицията преценила, че употребата на сила е необходима, тъй като ромите имали провокативно и неуважително поведение. Не са предприети никакви действия срещу това предполагаемо представляващо злоупотреба поведение.

Планът за полицейска намеса, изготвен преди акцията, включвал определяне на етническия състав на целевата общност с позоваване на антисоциалното поведение на етническите роми и предполагаемо високото ниво на престъпност сред ромите. Следователите правели подобни твърдения, обяснявайки предполагаемата агресивност с етнически черти или навици, „присъщи на ромите“.

Решение на Европейския съд по правата на човека

В дело **Lingurar срещу Румъния** ЕСПЧ постановява, че полицейска операция на специални части, проведена в ромско поселение, е в нарушение на **член 3**, самостоятелно и във връзка с **член 14** (право на защита от дискриминация).

- Важно е да се отбележи, че ЕСПЧ действително установява две нарушения на член 14 във връзка с член 3.
- **На първо място**, след като разглежда плана за полицейска намеса, изготвен във връзка с полицейската операция в ромското поселение, ЕСПЧ отбелязва, че основната посочена причина за операцията е **предполагаемо антисоциалното поведение** на ромските жители на поселението заедно с **предполагаемо високата им престъпност**.

- ➔ Разследващите полицаи, които разглеждат оплакванията на жалбоподателите, отбелязват също, че може да се очаква яростна съпротива срещу операцията, тъй като агресивността е характеристика, „**присъща на ромите**“. Това води ЕСПЧ до заключението, че всички роми, жители на поселението, включително жалбоподателите, са били обект на полицейската операция, тъй като са възприемани като престъпници – с други думи, полицията е считала, че **принадлежността към определена етническа група** (в случая ромите) сама по себе си е доказателство за престъпни наклонности. Това според ЕСПЧ представлява етническо профилиране и е в нарушение на **член 14** във връзка с материалноправната част от **член 3**.
- ➔ На второ място, въпреки наличието на сериозни доказателства, че полицейската операция е била на расова основа, особено ако **се вземат предвид институционализираният расизъм** (както е видно от многобройни доклади на органи на ООН и на Съвета на Европа като Консултативният комитет и Комисарят по правата на човека) и многобройните случаи на малтретиране на роми от полицията на расова основа, националните власти не са се опитали да изяснят този въпрос.
- ➔ Тази липса на разследване дали полицейската операция е била продиктувана от расови предубеждения представлява второ нарушение на **член 14** във връзка с процесуалната част от **член 3**.

КАЗУС

В ромска общност е проведена полицейска операция с декларирана цел търсене на издирвани лица и на предмети, произхождащи от престъпна дейност. В операцията участвали 63 полицаи, от които 15 от силите за бързо реагиране, и 23 автомобила. R.R. и R.D. твърдят, че били жестоко пребити от полицията. Те изтъкват, че операцията била отмъщение за по-ранен инцидент, при който имало хвърляне на камъни по полицейски автомобил. Решаващият фактор тук е свързан с институционален расизъм срещу ромите в полицията.

Решение на Европейския съд по правата на човека

Фактите в дело **R.R. и R.D. срещу Словакия** като цяло са сходни с тези в дело Lingurar. Словашката полиция провежда полицейска операция в район, обитаван от роми, с цел да арестува издирвани лица и да изझे откраднати предмети. R.R. и R.D. заявяват, че са малтретирани от полицията.

- ➔ Решението на ЕСПЧ по дело R.R. и R.D. срещу Словакия надлежно показва колко внимателно подхожда съдът при вменияването на расови мотиви на полицейски служители. ЕСПЧ отбелязва, че полицейската операция не е била спонтанна; по-скоро полицията е разполагала с достатъчно време за нейното планиране и за разпределението на необходимите полицейски ресурси.
- ➔ ЕСПЧ също така обръща внимание на факта, че операцията многократно е описвана в оперативния план като „репресивна операция за издирване“; независимо от това подобни операции нямат правно основание съгласно вътрешното право. Съдът също така отбелязва наличието на доказателства, че подобни операции често се провеждат в райони, обитавани от роми, което се посочва и от обществения защитник на правата (омбудсманът).
- ➔ Независимо от всичко това не е достатъчно, за да може ЕСПЧ да приеме, че полицейската операция е проведена на расова основа. Същевременно обаче ЕСПЧ констатира нарушение на процесуалната част от **член 3** във връзка с **член 14** вследствие на това, че компетентните органи не са разследвали дали полицейската операция може да е била на **расова основа**.
- ➔ Твърде интересно, макар ЕСПЧ също да е приел, че е налице отделно нарушение на материалноправната част на **член 3** поради **непропорционалната употреба на сила** от страна на полицията срещу двамата жалбоподатели, той също така е постановил (като с това е подкрепил съответния аспект от националното разследване), че **няма доказателства** тяхното малтретиране от страна на полицията да е било **на расова основа**.
- ➔ ЕСПЧ също така проявява критичност по отношение на твърде **преувеличените твърдения** на двамата жалбоподатели относно степента и сериозността на техните наранявания, като отбелязва, че **няма доказателства** за продължителен и жесток побой над тях, както те твърдят.

3. СТАНДАРТИ И ОРГАНИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА

3.1 Инструменти и принципи от значение за полицейската дейност

СТАНДАРТИ, ПРИЛОЖИМИ ЗА ПОЛИЦЕЙСКАТА ДЕЙНОСТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА МАЛЦИНСТВОТА, ВКЛЮЧИТЕЛНО РОМСКОТО МАЛЦИНСТВО

Европейска конвенция за правата на човека

Европейската конвенция за правата на човека изисква от полицията да зачита правата на човека независимо от расовия или етническият произход на лицата. Член 14 от Европейската конвенция за правата на човека предвижда гаранции за правата на човека, както и защита срещу дискриминация. С Протокол 12 към Конвенцията се предоставят редица защити, които се простират до упражняването на правата, установени в националното законодателство, и се гарантира, че нито един публичен орган, включително полицията, няма да дискриминира никого.

Рамкова конвенция за защита на националните малцинства

Рамковата конвенция за защита на националните малцинства задължава държавните органи да защитават малцинствата, включително ромите, от тормоз, дискриминация или насилие. Съгласно член 6 от Конвенцията „[с]траните се задължават да предприемат подходящи мерки за защита на лицата, които могат да бъдат подложени на заплахи или дискриминационни действия, враждебност или насилие в резултат на своята етническа, културна, езикова или религиозна идентичност“.

Конвенция за престъпления в кибернетичното пространство

Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство предвижда криминализирането на деяния с расистки или ксенофобски характер, извършени посредством компютърни системи. Конвенцията е първият международен договор за престъпления като компютърни измами, извършвани в интернет и в други компютърни мрежи, който призовава за тяхното наказване по наказателноправен ред. Допълнителният протокол разширява обхвата на нейните разпоредби, като включва расистки и ксенофобски материали в интернет, както и престъпления на расова основа (като заплашване или обиди на лице в интернет поради етническия му произход).

ПРИНЦИПИ, ПРИЛОЖИМИ ЗА ПОЛИЦЕЙСКАТА ДЕЙНОСТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА МАЛЦИНСТВОТА, ВКЛЮЧИТЕЛНО РОМСКОТО МАЛЦИНСТВО

Европейски кодекс за полицейска етика

Европейският кодекс за полицейска етика очертава конкретни насоки за полицията при работа с етнически малцинства и уязвими лица. Съгласно Кодекса:

- ➔ Полицията изпълнява задачите си по справедлив начин, водена по-специално от принципите на безпристрастност и недопускане на дискриминация.
- ➔ Полицейските служители се отнасят с особено внимание към положението на лицата, принадлежащи към особено уязвими групи.
- ➔ Полицейските разследвания са обективни, справедливи, чувствителни и приспособими към специалните нужди на лицата, включително етническите малцинства и уязвимите лица.
- ➔ Полицията предоставя необходимата подкрепа, помощ и информация на жертвите на престъпления по недискриминационен начин.

Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността

Общата политическа препоръка № 11 на Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН) се отнася конкретно до полицията и борбата с расовата дискриминация. Съгласно препоръката:

- ➔ Забранено е расовото и етническото профилиране от страна на полицията.
- ➔ Контролът, наблюдението или разследването трябва да се извършват въз основа на стандарта за обосновано подозрение, а не въз основа на етническия произход.
- ➔ Прояви на расова дискриминация или неправомерно поведение на расова основа от страна на полицията се разследват ефективно.
- ➔ Полицията отчита в пълна степен расистката мотивация на обикновените престъпления.
- ➔ Полицията следва да установява диалог и сътрудничество с членовете на малцинствени групи.

Общата политическа препоръка № 13 на ЕКРН е съсредоточена по-специално върху принципите за борба с антиромските нагласи и дискриминацията срещу ромите, включително от страна на полицията. Съгласно препоръката:

Антиромските нагласи са особена форма на расизъм, идеология, основаваща се на расово превъзходство, форма на институционален расизъм, подхранвана от историческа дискриминация, която се изразява, наред с другото, в насилие, слово на омразата, експлоатация, стигматизация и най-явния вид дискриминация.

- ➔ Полицията трябва да провежда задълбочени разследвания на расистки престъпления и прояви на насилие срещу роми, както и на всички твърдения за нарушения на полицията спрямо роми, така че извършителите да бъдат преследвани и наказвани.
- ➔ Полицията трябва да предприема мерки за насърчаване на набирането на роми в полицията.
- ➔ Следва да се ангажират медиатори, по-специално от ромското население, за да се осигури връзка между ромите и полицията.
- ➔ Полицията трябва да получава специално обучение относно правата на човека, въпросите, засягащи ромите, законодателството относно престъпленията на расова основа и прилагането му по отношение на жертвите с ромски произход.

Общата политическа препоръка № 15 на ЕКРН определя поредица от мерки, които полицията и други участници в наказателното правосъдие следва да приемат във връзка със словото на омразата.

Словото на омразата е отстояване, насърчаване или подбуждане под каквато и да е форма на охулване, омраза или оклеветяване на лице или група лица, както и всякакъв тормоз, обида, негативни стереотипи, заклеймяване или заплаха по отношение на такова лице или група лица и оправдаването на всички предходни видове изразяване въз основа на „раса“ (етнически произход), цвят на кожата, произход, национална или етническа принадлежност, възраст, наличие на увреждане, език, религия или убеждения, пол, социален пол, социалнополова идентичност, сексуална ориентация и други личностни характеристики или статут.

Полицията, прокурорите и съдиите следва да:

- Гарантират, че наказателните производства срещу словото на омразата не се използват като претекст за потискане на критиките срещу официалните политики, религиозните убеждения или публичните фигури.
- Разследват надлежно и прилагат пропорционални санкции по отношение на престъпления, свързани със словото на омразата.
- Не допускат разкриване на етническия произход на предполагаемия извършител (извършители) на престъпление, освен ако това е строго необходимо за целите на наказателното право, тъй като подобно разкриване засилва отрицателните стереотипи и не може лесно да бъде поправено.
- Приемат протоколи или договорености, осигуряващи тяхното ефективно сътрудничество и координация в борбата със словото на омразата, както и обмен на добри практики между тях.
- Осигуряват ефективно сътрудничество със своите партньори от други държави в справянето с трансграничното разпространяване на словото на омразата, независимо дали в електронен или във физически формат.

Подобни стандарти за полицейската дейност са насърчавани от Европейския съюз. В своята **Резолюция относно аспектите, свързани с основните права, в контекста на интеграцията на ромите в ЕС: борба срещу антиромските настроения** Европейският парламент призовава държавите – членки на ЕС, *inter alia*, да осигурят задължително обучение на работното място на полицейските служители, насочено към правата на човека, да създадат звена за борба с престъпленията от омраза, чиито служители да са запознати с антиромските нагласи, както и да насърчават набирането на роми за полицейски служители.

По проекта **NET-KARD** се отбелязва, че в Каталония, Испания регионалната полиция е приела инициатива, в рамките на която ромски старейшини или други уважавани лица от дадена ромска общност ще действат като неформални медиатори между своите общности и полицията. По този начин, преди да планира каквато и да било намеса в ромска общност, полицията първо ще потърси съвет и информация от медиатора с оглед на изготвянето на ефективен план за действие. Според полицейските служители тази инициатива им е дала възможност да разбират по-добре контекста на инцидентите, на които трябва да реагират, като по този начин им е позволила да възприемат по-подходящ за целта подход и да избягват прекомерното полицейско присъствие. Това на свой ред е довело до по-добро приемане на полицията от ромите.

В Словения полицията поставя значителен акцент върху полицейската дейност в общността, която е тема, обхваната в рамките на основното полицейско обучение, както и в контекста на дейностите по обучение на полицията на работното място. Полицейските служители се срещат с представители на ромската общност, научават за техните обичаи и също така имат възможност за курс по начален разговорен романи (ромски език) на местния диалект. Според оценка на програмата за обучение (която все още се изпълняваше през 2016 г.) полицейските служители получават ценни умения за взаимодействието си с ромските общности, което води до по-малко извършени престъпления и увеличаване на броя на нарушенията, докладвани на полицията от ромите. Същевременно може би най-голямото постижение на програмата е изграждането на тесни връзки между полицията и участниците от ромски произход в това обучение, като някои от последните доброволно действат като неформални медиатори между полицията и членовете на ромската общност.

ЕКРН приветства плана на словашките власти за набиране на **2000 роми** за членове на граждански патрули, които ще работят заедно с полицията за подобряване на сигурността на ромите, и счита, че в бъдеще те биха могли да получат допълнително обучение с оглед на присъединяването си към полицията. ЕКРН също така смята за особено важно това, че началникът на полицията в района на Кошице е решил да не разрешава повече широкомащабни полицейски операции в населените с роми райони, и приветства решението на полицейските служители да се осигурят камери за носене върху тялото, отбелязвайки, че камерите също така ще улеснят защитата на полицейските служители от неверни твърдения за полицейско насилие.

3.2 Институции на Съвета на Европа, свързани с работата в областта на правата на човека

Принципите на върховенството на закона и ползването от всички лица в рамките на юрисдикцията на Съвета на Европа на правата на човека и основните свободи се осъществяват предимно чрез следните органи и институции на Съвета на Европа:

Комитет на министрите

Парламентарна асамблея

Комитетът на министрите е законоустановеният орган за вземане на решения на Съвета на Европа. В глава IV от Статута са определени най-общо неговата роля и функции, сред които надзор на изпълнението на решенията на Европейския съд по правата на човека.

Парламентарната асамблея е съвещателният орган на Съвета на Европа, който обсъжда въпроси в рамките на своята компетентност и представя заключенията си под формата на препоръки до Комитета на министрите.

Конгрес на местните и регионални власти

Конгресът **на местните и регионални власти** е отговорен за укрепването на местната и регионална демокрация.

Комисар по правата на човека

Комисарят е безпристрастна извънсъдебна институция за насърчаване на осведомеността и зачитането на правата на човека. Дейностите на комисаря включват посещения по държави, тематични доклади и дейности за повишаване на осведомеността. **Доклад на комисаря по въпросите на ромите или доклади по държави.**

Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН)

ЕКРН е орган по правата на човека, съставен от независими експерти, който в допълнение към издаването на общи политически препоръки като посочените по-горе следи проблемите на расизма и дискриминацията, изготвя доклади и отправя препоръки към държавите членки. **Последните доклади на ЕКРН по държави**

Консултативен комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства

Консултативният комитет е независим експертен комитет, който отговаря за оценката на изпълнението на Рамковата конвенция. Неговите констатации са изложени в подробни становища за отделните държави. **Последни становища на Консултативния комитет по държави**

Авторитетните доклади на органите за мониторинг са от значение не просто сами по себе си, но и защото **Европейският съд по правата на човека често ги взема предвид като контекстуални доказателствени елементи.** Ето защо е много вероятно, ако орган за мониторинг е установил проблем в дадена държава (като например трайната липса на разследване от страна на органите за съдебно преследване дали дадено престъпление може да е било на расова основа), Европейският съд по правата на човека да достигне до подобно заключение в решението си, когато този въпрос бъде повдигнат.

ОРГАНИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА: БУДЕЩИ БЕЗПОКОЙСТВО ВЪПРОСИ И ОБЕЩАВАЩИ ПРАКТИКИ В ПОЛИЦЕЙСКАТА ДЕЙНОСТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА МАЛЦИНСТВОТА, ВКЛЮЧИТЕЛНО РОМСКОТО МАЛЦИНСТВО

Прочитът на докладите, изготвени от трите органа по отношение на почти всички държави – членки на Съвета на Европа показва, че не само източните и югоизточните европейски държави често не предприемат подходящи мерки, за да осигурят спазването на човешките права на ромите и пътуващите общности.

омисарят по правата на човека изрази загриженост от появата на яростно слово на омразата срещу ромите от политици в Норвегия (един от които заявява, че „ромите трябва да бъдат накълцани на парченца и хвърлени на кучетата“) и расистки дискурс от страна на публичните органи, един от които действително нарича „циганите“ боклуци. **Комисар на Съвета на Европа по правата на човека след посещението си в Норвегия през 2015 г.**

ЕКРН счита, че фактът, че полицейски сили в Швеция са създали и поддържали база данни с имената на 4700 роми (включително много деца под 15-годишна възраст), много от които не са били свързани с никакви незаконни дейности, представлява етническо профилиране, и приветства решението на шведските съдилища за предоставянето на компенсации на засегнатите роми като стъпка към възстановяване на доверието на членовете на ромската общност в полицията. **Пети доклад на ЕКРН за Швеция, 2018 г.**

Консултативният комитет отбелязва, че в Германия лицата, принадлежащи към малцинства, често нямат доверие в полицията поради продължаващите практики на етническо профилиране, които тя прилага, както и поради това, че полицията не разследва надлежно престъпленията на расова основа. Консултативният комитет се позовава в детайли на известно дело, свързано с убийството на осем етнически турци и един грък от крайнодясна неонацистка немска терористична група. Първоначално тези убийства са приписани на война между съперничаещи си турски мафиотски групировки. Едва когато членове на неонацистката група убиват германска полицейска служителка, полицията започва по-енергично разследване на тези убийства. Дори тогава обаче убийството на полицейската служителка първоначално е приписано на членове на ромската и синти общност; когато впоследствие е установено, че случаят не е такъв, полицията не оттегля първоначалното си изявление. **Консултативен комитет, Четвърто становище за Германия, 2015 г.**

Консултативният комитет е особено критичен към нежеланието на италианските власти да санкционират словото на омразата срещу ромите – нежелание, което според него е благоприятствало атмосфера на безнаказаност, която на свой ред е окуражила крайнодесните екстремистки групировки за организирането на антиромски демонстрации и дори за извършването на нападения срещу Консултативния комитет по въпросите на ромите. **Четвърто становище за Италия, 2016 г.**

ЕКРН критикува факта, че Белгия не е въвела система за събиране на данни за престъпления на расова основа, която би позволила разбивка на данните по различни категории на расовата мотивация (например антисемитски, антиромски) и призовава полицията и прокуратурата да приемат общи протоколи за събиране на данни. **ЕКРН, Шести доклад за Белгия, 2020 г.**

Същите органи обаче често приветстват източните и югоизточните европейски държави във връзка с някои от техните инициативи и политики за интеграция на ромите и пътуващите общности и за техния отговор на престъпления на расова основа.

Консултативният комитет отбелязва по отношение на Румъния, че полицията е предприела стъпки за изграждане на доверие между своите служители и членовете на малцинствата, и приветства положените усилия за набиране на полицейски служители от различни етнически среди, включително роми. Той също така с одобрение отбелязва, че редица държавни органи – от полицията до Висшия съдебен съвет – са събирали данни за престъпленията на расова основа. **Четвърто становище за Румъния, 2018 г.**

Консултативният комитет прави подобни бележки по отношение на Северна Македония, като отбелязва, че броят на членовете на национални малцинства (включително роми) в полицията и публичната администрация се увеличава – факт, който ще засили доверието на малцинствата в полицията и държавната администрация като цяло. **Четвърто становище за Северна Македония, 2016 г.**

ЕКРН приветства непрекъснатите усилия на хърватските власти да изменят своя „Протокол за престъпленията от омраза“, както и инструкциите на държавната прокуратура до всички прокурори да осигуряват надлежно събиране и поддържане на цялата информация за престъпленията на расова основа. **Пети доклад за Хърватия, 2018 г.**

В България Консултативният комитет отбелязва, че властите са осъществили редица проекти за повишаване на ефективността на правоприлагането и наказателното преследване в борбата с престъпленията от омраза. Те са информирали Консултативния комитет, че Министерството на вътрешните работи е използвало наръчник за обучение на полицейски служители как да разследват престъпления от омраза и че Академията на МВР е включила в учебната си програма престъпленията от омраза. **Четвърти доклад за България, 2020 г.**

3.3 Европейска конвенция за правата на човека и Европейски съд по правата на човека

Европейската конвенция за правата на човека е първият инструмент, който формулира и придава обвързващо действие на правата, заложи в Всеобщата декларация за правата на човека. Конвенцията е международен договор, който защитава и насърчава широк спектър от права на човека. Редица права са добавени към първоначалния текст с приемането на допълнителни протоколи.

Като използва Конвенцията като **жив инструмент** за решаването на реални, ежедневни проблеми, ЕСПЧ гарантира, че тя е винаги значима и актуална. Всички държави – членки на Съвета на Европа са страни по Конвенцията.

РАЗПОРЕДБИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА

Европейската конвенция за правата на човека и протоколите към нея определят редица права като право на живот, право на неприкосновеност на личния живот и право на встъпване в брак. За целите на инструментариума правата, посочени в Конвенцията, могат да бъдат разделени на две категории:

Абсолютни права: ползването на тези права (като например правото на защита от изтезания или правото на защита от робство или принудителен труд) не може да бъде ограничено по никакъв начин. Следователно практика, която се счита за изтезание, би била незаконна съгласно Европейската конвенция и не може да бъде обоснована при никакви обстоятелства. Освен това абсолютните права не могат да бъдат отменени – така например затворникът не може „да се съгласи“ да бъде измъчван.

Квалифицирани права: упражняването на тези права (като правото на живот или правото на свобода на изразяване) може да бъде ограничено при определени условия. Следователно правото на живот не е абсолютно, тъй като при определени обстоятелства (като например при самозащита) убийството може да не противоречи на Европейската конвенция.

Основните членове от Европейската конвенция, които са от най-голямо значение за полицията, са следните:

Член 2
Право на живот

Член 2: правото на живот е квалифицирано право: всяко лишаване от живот е незаконно, освен ако не попада в едно от трите изключения, посочени в члена (защита срещу незаконно насилие, осъществяване на арест/предотвратяване на бягство на лице, законно лишено от свобода, потушаване на бунт/въстание) и при условие че употребата на смъртоносна сила е законна и пропорционална, т.е. „призната за абсолютно необходима“.

Член 3
Право на защита от изтезания

Член 3: право на защита от изтезания и нечовешко или унижително отношение или наказание. Като абсолютно право то не позволява ограничения. Следователно дадена практика или няма да представлява изтезание (и следователно член 3 няма да бъде ангажиран), или ще представлява такова, в който случай член 3 ще бъде нарушен.

Член 8
Право на личен и семеен живот,
жилище и кореспонденция

Член 8: право на зачитане на личния и семейния живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията. Като квалифицирано право то няма да бъде нарушено, ако намесата в това право (например извършване на претърсване на къща) е законна, преследва законна цел и е пропорционална на тази цел.

Член 11 Свобода на събранията и сдружаването

Член 11 също е квалифицирано право, което няма да бъде нарушено, ако намесата в това право (например разпръскване на демонстрация, включваща прояви на насилие) е предвидена в националното право, преследва законна цел и е пропорционална на тази цел.

Член 14 Забрана на дискриминацията

Член 14 и член 1 от Протокол 12 гарантират правото на еднакво третиране/недискриминация при упражняването на правата, защитени съответно от Европейската конвенция и протоколите към нея и от националното право. Различното третиране представлява дискриминация, ако за него няма обективни и разумни основания.

Кратко **видео за Европейската конвенция за правата на човека**, достъпно на всички официални езици на Съвета на Европа.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Да не се бърка със Съда на Европейския съюз (Съд на ЕС). Съдът на Европейския съюз, който се намира в град Люксембург, столицата на Люксембург, има за основна задача да гарантира спазването на законите и нормите на Европейския съюз относно тълкуването и прилагането на учредителните договори на Европейския съюз.

Основна задача на Европейския съд по правата на човека

Европейският съд по правата на човека се намира в Страсбург (Франция). Неговата основна задача е да упражнява надзор върху спазването на Европейската конвенция за правата на човека преди всичко чрез разглеждането на жалби, подадени от физически лица срещу държави, подписали конвенцията, или, по-рядко, от държави срещу държави.

Роля и правомощия на Европейския съд по правата на човека

Неспециалистите (но не само те) често си създават погрешни представи и мнения за Европейския съд по правата на човека:

Съдът може:

- След разглеждане на подадена до него жалба да приеме, че дадена държава е нарушила задълженията си по ЕКПЧ. Той може например да установи, че законодателството на дадена държава относно използването на огнестрелни оръжия не съответства на Конвенцията.
- Да разпреди изплащане на справедливо обезщетение, което обикновено е със символичен характер.
- Да даде указания на държавата да предприеме мерки, за да гарантира, че в бъдеще няма да се извършват подобни нарушения.
- Да даде възможност на жалбоподателя да поискат възобновяване на делото си пред националните юрисдикции.

Съдът не може:

- Да отменя съдебни решения или решения, издадени от националните юрисдикции.
- Да пренебрегва преценката на фактите, извършена от националните юрисдикции, без много основателна причина.
- Да обяви дадено лице за виновно или невинно; този съд НЕ преценява личната наказателна отговорност. Той не може да признае полицейски служител за виновен за престъпление.
- Той не може да налага глоби на държава за нарушаване на Европейската конвенция за правата на човека, но може да предостави обезщетение на жалбоподателя.

Кратко ръководство с въпроси и отговори относно Европейския съд по правата на човека и неговата роля е на разположение на всички официални езици на Съвета на Европа.

Кратко официално **видео за Европейския съд по правата на човека** е достъпно на всички официални езици на Съвета на Европа.

ПОДАВАНЕ НА ЖАЛБА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Всеки, който смята, че е лично и пряко жертва на нарушение на едно или повече от своите права по ЕКПЧ, може да **подаде жалба** до Европейския съд по правата на човека.

Жизненият цикъл на една жалба може да се представи опростено по следния начин:

- Потенциалният жалбоподател трябва да определи действие или бездействие, за което е отговорна държавата и за което той смята, че е нарушило правата му по Конвенцията. Това действие или бездействие може да е извършено от държавен служител или от трета страна.
- Потенциалният жалбоподател трябва да е сезирал националните съдилища и да е изчерпал ВСИЧКИ средства за правна защита (обжалване, конституционни жалби), които са на разположение, достъпни и ефективни.
- Ако не е удовлетворен от окончателното решение на националната юрисдикция, той може да подаде жалба до ЕСПЧ.
- Ако ЕСПЧ прецени, че жалбата е допустима, той се произнася по делото.
- Ако при произнасяне по делото съдът се съгласи с твърденията на жалбоподателя и установи, че е налице нарушение, той може да предостави обезщетение на жалбоподателя.
- В някои случаи Съдът може също така да посочи мерки, които правителството трябва да предприеме, за да предостави пълна защита на жалбоподателя (индивидуални мерки), или общи мерки, предназначени да гарантират, че подобни нарушения няма да се случват на никого в бъдеще. Тези мерки могат да варират от приемане на ново законодателство до осигуряване на по-добро обучение на полицейските служители. След това ЕСПЧ изпраща решението си до Комитета на министрите на Съвета на Европа.
- Комитетът на министрите контролира изпълнението на съдебното решение. Той следи дали обезщетението е изплатено на жалбоподателя и дали са приети необходимите индивидуални и общи мерки.
- Комитетът на министрите може да поиска приемането на общи мерки дори ако те не са посочени от ЕСПЧ. Едва след като се увери, че държавата е предприела всички необходими мерки, за да се съобрази с решението, Комитетът приключва разглеждането на изпълнението на съдебното решение.

МЕРКИ, ПРИЕТИ ВСЛЕДСТВИЕ НА РЕШЕНИЯ НА ЕСПЧ ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ПОЛИЦИЯТА

Например, след решения, осъждащи бездействието на полицията, в **Италия** и в **Румъния** са приложени редица **реформи** за справяне с домашното насилие. След решения, осъждащи използването на огнестрелно оръжие от полицията, в **България** са въведени промени в правилата за използване на огнестрелно оръжие от властите. След решения, осъждащи липсата на надлежно разследване на предполагаемо полицейско насилие или расистки нападения от трети страни са осъществени редица **реформи** в **Северна Македония, Естония, Полша, Кипър, Словакия, Унгария, Хърватия и Румъния**.

След поредица от решения относно безпричинно използване на непропорционална сила от полицията при разпръскване на демонстрации ЕСПЧ посочва на Турция, че тя следва да предостави на полицейските служители съответно обучение (**İzci срещу Турция**). Турските власти са провели **поредица от обучителни дейности** за повече от 400 висши полицейски служители по техники за контрол на тълпи от хора и за 12 652 полицаи по използването на сълзотворен газ и свързано с него оборудване.

След решението на ЕСПЧ по дело **Antayev и др. срещу Русия**, което се отнася до третиране на расова основа на етнически чеченци от страна на полицията, руските власти са приели **редица мерки** и са разработили система за наблюдение на престъпления, които може да са на расова или религиозна основа. Освен това прокуратурата е предприела стъпки за засилване на сътрудничеството между държавните агенции и НПО.

ЧОВЕШКИ ПРАВА НА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ И ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Европейският кодекс за полицейска етика определя не само отговорностите и задълженията на полицейските служители, а и техните права. Така съгласно Кодекса:

- **По правило полицейският служител има същите граждански и политически права като останалите граждани. Ограничения на тези права могат да бъдат въвеждани само ако са необходими за упражняването на функциите на полицията в едно демократично общество, в съответствие със закона и в съответствие с Европейската конвенция за правата на човека.**
- **Полицейският служител се ползва във възможно най-голяма степен от същите социални и икономически права като останалите държавни служители. По-специално той има правото да се организира и да участва в представителни организации, да получава подходящо възнаграждение и социално осигуряване, да му се предоставят специални здравни услуги и мерки, свързани с неговата сигурност, отчитащи спецификата на полицейската работа.**
- **Дисциплинарните мерки, предприети срещу полицейски служители, подлежат на преглед от независим орган или съд.**
- **Публичните органи подкрепят полицейския служител, който е обект на необосновани обвинения във връзка със задълженията си.**

В контекста на Европейската конвенция за правата на човека и европейското право полицейските служители имат право да се ползват от закрила в опасни ситуации и да разполагат с необходимото оборудване, обучение и подходящи ресурси. Ако полицейски служител трябва да бъде съден по наказателно производство за деяния, извършени в качеството му на длъжностно лице, се прилагат всички стандарти за справедлив съдебен процес. Следва да се осигури разумно очакване за неприкосновеност на личния живот на работното място на полицейските служители, както и защита срещу дискриминация по отношение на наемането на работа, условията на труд, повишенията, равното заплащане, уволнението или тормоза. Следва да се въведат разумни работни часове и периоди на почивка, подходящо възнаграждение и здравни разпоредби, застраховка за отпуск по болест и за инвалидност вследствие на трудови злополуки, както и да се осигурят други мерки за социална сигурност (родителски отпуск, задължения за гледане на деца и др.). Много полицейски служители са печелили дела пред Европейския съд по правата на човека (най-вече по въпроси, свързани с трудовото възнаграждение, и други трудови спорове).

Например в дело Milojević и др. срещу Сърбия ЕСПЧ постановява, че неизпълнението на задължението за връщане на работа на двама от жалбоподателите, освободени от работа полицейски служители, след оправдателната им присъда в наказателно производство, е в нарушение на Европейската конвенция. Сръбското правителство впоследствие приема поредица от мерки, за да гарантира, че няма да се повторят подобни нарушения на трудовите права на техните колеги. Трябва да се отбележи, че след произнасянето на решението на ЕСПЧ и въз основа на него жалбоподателите са получили възможност да поискат да бъдат възстановени на работа.

Жалбоподателката по дело Grace Gatt срещу Малта е полицейска служителка, призната за виновна в извършването на дисциплинарни и наказателни нарушения. Г-жа Gatt впоследствие е уволнена от полицията и жалбата ѝ до Конституционния съд, в която твърди, че дисциплинарното производство срещу нея е несправедливо, е отхвърлена. ЕСПЧ постановява, че правото на г-жа Gatt по член 6 (право на справедлив съдебен процес) е нарушено, тъй като членовете на дисциплинарния съвет били полицейски служители на служба, нямали правно обучение и били назначени от висшестоящ служител, под чието командване са служили. По същия начин полицейският орган, който в крайна сметка е взел решението да препоръча уволнението ѝ, не може да се счита за безпристрастен. През 2019 г. Малта изменя съответното законодателство, за да гарантира независимостта на полицейските служители, които изпълняват функциите на членове на дисциплинарни съвети.

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА Е ЗАПОЗНАТ С ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА ПОЛИЦИЯТА

Европейският съд по правата на човека е напълно запознат с трудностите (и опасностите), пред които се изправят полицейските служители, и ги взема предвид при разглеждането на твърдения за неправомерно поведение от страна на полицията.

В дело P.F. и E. F. срещу Обединеното кралство втората жалбоподателка, ученичка в католическо училище в Белфаст, трябвало да пресича улица, на която живеели членове на антагонистична религиозна група, които организирали протести и често прибегвали до актове на насилие. Полицията решила да не предприема преки действия за разпръскване на протестиращите поради опасения от увеличаване на насилствените прояви. За да бъде защитен вторият жалбоподател и други ученици, които били изправени пред същата опасност, полицията им предложила да се запишат в друго училище. Първата жалбоподателка, майка на втората жалбоподателка, отказала. В резултат на това всеки учебен ден полицията планирала и провеждала мащабна операция, при която, за да защитават родителите, които водели децата си до училище, полицаите заставали между тях и яростните протестиращи. Тези полицейски операции продължили около два месеца. Като разглежда твърденията на жалбоподателите, че полицията не е съумяла да ги защити, ЕСПЧ постановява, че полицията е предприела всички разумни мерки както за защита на жалбоподателите, така и за да гарантира, че насилието няма да се разрасне. ЕСПЧ напълно споделя оценката на риска, направена от полицията, съгласно която една по-насилствена форма на намеса (т.е. разпръскване на гневните протестиращи) би довела само до ескалация на насилието в целия град. ЕСПЧ също така подчертава, че възприетият начин на действие не е бил без разходи или риск за полицията: през тези два месеца са изразходвани значителни полицейски ресурси, за да се гарантира, че учениците могат да ходят до избраното от тях училище, а четиридесет и един служители са били ранени. За разлика от това нито един ученик не е претърпял физическо нараняване през този период.

Loyalists attack
Catholic children in Holy
Cross dispute (2001)

В дело McCann и др. срещу Обединеното кралство ЕСПЧ също така подчертава, че полицейските служители често трябва да вземат светкавични решения въз основа на информация, която впоследствие може да се окаже неточна. Следователно когато войници от специалните части убиват намясто и без предупреждение заподозрени терористи, за които по онова време основателно се смятало, че са готови да взривят бомба, която би причинила многобройни жертви (информация, за която по-късно е установено, че е погрешна), ЕСПЧ ги оправдава за всякакви нарушения, отбелязвайки, че „да се приеме обратното би означавало да се възложи нереалистична тежест върху държавата и нейните правоприлагащи служители при изпълнението на служебните им задължения, може би за сметка на техния живот и на този на другите“.

В подобно следващо дело, Armani da Silva срещу Обединеното кралство, не е образувано наказателно производство срещу полицейски служители от специалните части, които въз основа на оперативна информация, която се оказала грешна, убили лице, заподозряно, че се готви да взриви жилетка, използвана при самоубийствени нападения. Инцидентът станал след откриването на четири невзривени бомби, като полицията се опасявала, че скоро ще бъде извършено ново бомбено нападение. ЕСПЧ не констатира нарушение на член 2, като отбелязва, че след административно разследване, проведено от независим орган, е установено, че въпросните войници от специалните части били основателно убедени, че заподозреният е атентатор самоубиец, който може да взриви бомба във всеки един момент, и че застрелването му е единственият начин да се предотврати това.

ЕСПЧ също така е наясно, че по време на разследването на твърдения за нарушения на членове 2 и 3 срещу полицейските служители могат да бъдат образувани дисциплинарни или наказателни производства. В такъв случай полицейските служители следва да се ползват изцяло от правата, с които разполагат ответниците в такива **производства**.

В дело Manoli срещу Република Молдова жалбоподателят е полицейски служител, който заедно с един от колегите си е обвинен в малтретиране на заподозрян по време на арестуването му. Първоинстанционният съд приема, че тъй като заподозрените са оказали съпротива, използването на сила от г-н Manoli и неговия колега е законно, и съответно ги оправдава. След обжалване от страна на прокуратурата апелативният съд отменя решението, признава г-н Manoli за виновен и му налага тригодишно условно наказание лишаване от свобода, без обаче отново да разпита свидетелите или жертвите. ЕСПЧ установява, че наказателното производство срещу г-н Manoli е било несправедливо и в нарушение на член 6 от ЕКПЧ (право на справедлив съдебен процес), тъй като е било от определящо значение апелативният съд да изслуша отново свидетелите и жертвите, за да оцени тяхната надеждност, а не да се основава на показанията им. След решението на ЕСПЧ Върховният съд на Република Молдова отменя присъдата на г-н Manoli и разпорежда възобновяване на наказателното производство срещу него.

ОТГОВОРНОСТ НА ДЪРЖАВАТА, АНГАЖИРАНА СЪГЛАСНО КОНВЕНЦИЯТА

Отговорността на държавата съгласно ЕКПЧ във връзка с членове 2, 3 и 8, самостоятелно или във връзка с член 14, за извършени действия или бездействия от страна на държавни служители може да бъде ангажирана на три етапа:

- A. Преди извършването на действие или бездействие, което попада в обхвата на някой от тези членове (например липса на подходяща законодателна рамка относно използването на сила, неправилно планиране на полицейска операция). Това би било **материалноправно нарушение** на съответния член от ЕКПЧ.
- Б. В момента, в който държавни служители извършват действие в нарушение на тези членове или съзнателно позволяват или не възпрепятстват трети лица да извършат такова действие (например изтезания, извършени от полицейски служител, неприемане на оперативни мерки за защита на лицата от заплахы, отправени от частни лица). Също **материалноправно нарушение** на съответния член от ЕКПЧ.
- В. След извършването на действие, забранено съгласно тези членове, при неосъществяване на ефективно разследване за изясняване на обстоятелствата на деянието и наказване на извършителя (извършителите), независимо дали са частни лица или държавни служители. Това би било **процесуално нарушение** на съответния член от ЕКПЧ.

Примери:

- ➔ Полицейски служител малтретира лице – нарушение на член 3 (материалноправно нарушение).
- ➔ Полицейски служител малтретира лице, принадлежащо към малцинство, докато изрича срещу него расистки обиди заради принадлежността му към това малцинство – нарушение на член 3 във връзка с член 14.
- ➔ Полицейски служител не осигурява ключови доказателства на местопрестъплението – нарушение на член 3 (процесуално нарушение).
- ➔ Полицейски служител не разследва дали дадено престъпление е било на расова основа – нарушение на член 3 във връзка с член 14.

ЕСПЧ е възприел подобен прагматичен подход по отношение на обхвата на задълженията на органите, когато разследват предполагаеми нарушения на **член 2** и **член 3**, самостоятелно или във връзка с член 14. Основните елементи на ефективността на разследванията, установени в съдебната практика на Съда, включват независимост, адекватност, своевременност, разследване на специални мотиви на престъпление, независим надзор и участие на жертвите.

За да се приеме, че дадено разследване отговаря на процесуалните изисквания по тези членове, органите следва да предприемат всички мерки, които по принцип могат да доведат до изясняване на фактите по случая, определяне и санкциониране на отговорните лица. Както подчертава ЕСПЧ, това е задължение по отношение на средствата, а не на резултатите. С други думи, органите (а именно полицията, прокуратурата и съдилищата) нямат задължение съгласно ЕКПЧ винаги да установяват извършителите на престъпление, тъй като това би било невъзможно. От тях се изисква по-скоро да предприемат всички разумни мерки за разследване, които биха могли да са им от полза за установяването на извършителите.

Европейският съд по правата на човека е разработил пет принципа за ефективно разследване на жалби, включително срещу полицията.

Независимост: между разследващите лица и разследваните полицейски служители не бива да има институционални или йерархични връзки.

Адекватност: разследването трябва да може да събере доказателства, за да се установи дали поведението на полицейския служител, срещу когото е подадено оплакване, е било незаконно, както и за да определи и санкционира отговорните лица.

Своевременност: разследването трябва да се води бързо и експедитивно, за да се запази доверието във върховенството на закона.

Обществен надзор: процедурите и вземането на решения трябва да бъдат открити и прозрачни, за да се осигури отчетност.

Участие на жертвите: жалбоподателят трябва да бъде ангажиран в производството по жалбата с оглед на защитата на неговите законни интереси.

Вж. **Становище на Комисаря по правата на човека към Съвета на Европа** относно независимото и ефективно разглеждане на жалби срещу полицията.

Вж. Отдел за изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека, **тематична справка** относно „Ефективни разследвания на смърт или малтретиране, причинени от сили за сигурност“.

4. СТАНДАРТИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА НЕДИСКРИМИНАЦИЯ ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА

4.1 Принципи и инструменти

Европейският кодекс за полицейска етика очертава ключови стандарти, свързани с полицейската дейност. Принципът за недопускане на дискриминация е от изключителна важност за полицията като организация и като доставчик на обществена услуга.

Полицейската организация

- ➔ Полицейската организация осигурява неприкосновеността и надлежното изпълнение на задачите на полицейските служители, по-специално с цел да се гарантира **зачитането на основните права на лицата**.
- ➔ Процедурите за набиране на персонал се базират на обективни и **недискриминационни основания**.
- ➔ Полицейските служители се ползват във възможно най-голяма степен от същите социални и икономически права **като останалите държавни служители**.
- ➔ По правило полицейските служители имат същите граждански и политически права **като останалите граждани**.
- ➔ **Обучението на полицейски служители** отчита изцяло необходимостта от активна борба с расизма и ксенофобията.

Полицията в качеството си на радетел и защитник на правата

- ➔ Полицията изпълнява задачите си по справедлив начин, водена по-специално от принципите на безпристрастност и **недопускане на дискриминация**.
- ➔ При изпълнението на дейността си полицията винаги трябва да има предвид **основните права на всеки**.
- ➔ Полицейските служители се отнасят с почтеност и уважение към обществеността и с особено внимание към положението на лицата, принадлежащи към особено **уязвими групи**.
- ➔ Полицейските разследвания трябва да бъдат обективни и справедливи, чувствителни и приспособими към **специалните потребности** на деца, непълнолетни, жени, малцинства, включително етнически малцинства, и уязвими лица.
- ➔ Полицията предоставя необходимата подкрепа, помощ и информация на жертвите на престъпления по **недискриминационен** начин.

Изменената Препоръка № 7 на ЕКРП очертава стандартите, приложими за националното законодателство за борба с расизма и расовата дискриминация. В гражданското и административното право следва да се предвижда забраната на дискриминацията да се прилага към всички държавни органи, включително към дейностите на полицията и на други служители на правоприлагащите органи.

- ➔ Следва да се определят ясно и да се забранят със закон пряката и косвена расова дискриминация, дискриминацията по асоциация, оповестеното намерение за дискриминиране, инструктирането на друго лице да дискриминира, подбуждането на друго лице към дискриминиране, подпомагането на друго лице да дискриминира и тормозът.
- ➔ Законът трябва да задължава държавните органи да насърчават равенството и да предотвратяват дискриминацията при изпълнението на техните функции.

Наказателното право трябва да наказва расовата дискриминация при упражняването на обществена служба или професия. Наказателното право трябва да наказва:

- ➔ Публичното подстрекаване към насилие, омраза или дискриминация, публичните обиди и клевети или заплахи срещу лице или група от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход.
- ➔ Публичното изразяване с расистки цели на идеология, която отстоява превъзходството над съвкупност от лица или която подценява или охулва съвкупност от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход.
- ➔ Създаването или предводителството на група, подкрепяща расизма, оказването на подкрепа на такава група и участието в нейните дейности.
- ➔ Законът трябва да предвижда създаване на един или повече независими органи, на които да се възлага разследването на предполагаеми актове на дискриминация, извършени от служители на полицията.

НЕДИСКРИМИНАЦИЯ: ОСНОВЕН ПРИНЦИП НА МЕЖДУНАРОДНОТО И ЕВРОПЕЙСКОТО ПРАВО

Недискриминацията е една от основните теми **вмеждународното право в областта на правата на човека**. Тя е включена в Устава на Организацията на обединените нации, **Всеобщата декларация за правата на човека** и всички последващи основни инструменти за правата на човека и договори за правата на човека.

Недискриминацията е основен принцип в рамката на Съвета на Европа, включваща **Европейската конвенция за правата на човека** и свързаните с нея правни инструменти на Съвета на Европа.

Принципът на недопускане на дискриминация е една от основните ценности на Европейския съюз. **Договорът за ЕС, Хартата на основните права на ЕС и различни директиви** забраняват дискриминацията на каквото и да е основание.

ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ДИСКРИМИНАЦИЯТА

Европейската конвенция за правата на човека гарантира защита срещу дискриминация, включително от полицията.

Член 14 от Конвенцията забранява дискриминацията при упражняването на „правата и свободите, изложени в Конвенцията“. Член 14 изрично забранява дискриминацията, основана на „пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг признак“.

Член 1 от Протокол № 12 разширява обхвата на защитата от дискриминация до „всяко право, предвидено в закона“. По този начин се въвежда обща забрана на дискриминацията и „самостоятелно право“ хората да не бъдат дискриминирани.

От учредяването си до октомври 2020 г. **ЕСПЧ е постановил 300 решения**, установяващи дискриминация на различни основания.

Понятието „дискриминация“ е тълкувано съгласувано от Европейския съд по правата на човека в неговата **съдебна практика по член 14** от Конвенцията. Съдът е установил, че дискриминацията означава различно третиране на хората в относимо подобни ситуации без каквато и да е обективна или разумна обосновка.

Например дискриминация възниква, когато полицията без обективна причина третира дадено лице по различен начин от третирането на други лица в подобни ситуации въз основа на определена характеристика или не третира хората по различен начин, когато те са в значително различни ситуации, или прилага неутрални политики по начин, който има непропорционално отрицателно въздействие върху индивидите или групите.

4.2 Форми на дискриминация в европейското право от значение за полицията

ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ: ПРАКТИКА НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА И ПРАВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Пряка дискриминация

Член 14 не дава определение за това какво представлява пряка дискриминация. Въпреки това в практиката на Европейския съд по правата на човека изразът „**пряка дискриминация**“ описва „разлика в третирането на лица в аналогични или относимо подобни ситуации“ и „въз основа на идентифицируема характеристика“ или „признак“, защитен от член 14.

В **Директивата на ЕС за расовото равенство** се посочва, че проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на расов признак или етнически произход.

В дело *Antayev* и други срещу Русия ЕСПЧ отбелязва, че във вътрешни полицейски инструкции се споменава третиране по особен начин на заподозрени от определен етнически произход. ЕСПЧ установява, че в случая на жалбоподателите етническият произход е единствената или най-малкото решаващата причина за участието на специализираните полицейски служби в претърсванията на домовете им и не приема, че подобна разлика в третирането на заподозрените може да се основава на действителен или предполагаем етнически произход. Жалбоподателите са доказали, че са били обект на дискриминация и расистки словесни обиди от страна на полицията. Когато се оплакали от това, следователят отказал да запише определени изявления, особено такива, свързани с етнически мотивирания характер на нападите срещу тях и етническите обиди, изречени от полицията. ЕСПЧ отбелязва, че като се има предвид, че не е извършена задълбочена проверка на възможните мотиви на расова основа и не е дадено обяснение за тази липса, е видно, че разследването е пренебрегнало възможните расови мотиви.

Дискриминация по асоциация

Европейският съд по правата на човека потвърждава, че член 14 обхваща и **дискриминацията по асоциация**, тоест ситуации, при които въпросният защитен признак се отнася до друго лице, свързано по някакъв начин с жалбоподателя.

Съдът на ЕС е постановил, че **дискриминацията по асоциация** в контекста на заетостта противоречи на забраната за дискриминация и че пряката дискриминация не се ограничава единствено до самите лица, които притежават защитен признак.

В *Škorjanec* срещу Хърватия жалбоподателката и нейният партньор от ромски произход били нападнати от две лица, които изrekli антиромски обиди. ЕСПЧ подчертава, че задължението на полицията да търси възможна връзка между расистки нагласи и определен акт на насилие, което е част от отговорността на държавите по член 3 във връзка с член 14, се отнася и до актове на насилие, основани на действителна или предполагаема асоциация или връзка на жертвата с друго лице, което действително или предполагаемо притежава определен статут или защитен признак.

В Решение по дело *S. Coleman* срещу *Attridge Law* и *Steve Law* Съдът на ЕС е постановил, че когато работодател третира служител без увреждания по-малко благоприятно, отколкото е, бил е, или би бил третиран друг служител в сходно положение, и е доказано, че неблагоприятното третиране, на което е жертва този служител, се основава на увреждане на негово дете, за което той полага основната част от грижите, от които то се нуждае, подобно третиране противоречи на забраната за пряка дискриминация.

Тормоз и подбуждане към дискриминация

Съгласно съдебната практика на Европейския съд по правата на човека **тормозът и подбуждането към дискриминация** могат да се разглеждат като особени прояви на пряка дискриминация. Съдът е установил нарушения на член 14 в случаи на тормоз и подбуждане към дискриминация.

Тормозът е особен вид дискриминация съгласно **директивите на ЕС за недискриминация**. **Тормозът** се счита за дискриминация, когато нежелано поведение, свързано със защитен признак, има за цел или резултат да накърни достойнството на дадено лице и/или да създаде сплашващо, враждебно, принизяващо, унизително или оскърбително обкръжение.

В директивите на **ЕС за недискриминация** се посочва, че **подбуждането към дискриминация** се счита за дискриминация, но не се дава определение на съдържанието на това понятие.

В дело *Đorđević* срещу Хърватия жалбоподателите, мъж с физически и умствени увреждания и майка му, се оплакват, че властите не са успели да ги защитят от тормоз и насилие, упражнявани от деца. ЕСПЧ отбелязва, че полицията е била запозната със ситуацията на сериозен тормоз, насочен срещу лице с физически и умствени увреждания, и е била длъжна да предприеме разумни мерки за предотвратяване на по-нататъшни злоупотреби. ЕСПЧ приема, че органите, включително полицията, не са успели да се справят надлежно с актовете на насилие или да въведат съответни мерки за предотвратяване на по-нататъшен тормоз.

В *Timishev* срещу Русия ЕСПЧ отбелязва, че висш полицейски служител разпоредил на служителите на пътната полиция да не пропускат „чеченци“. Тъй като според правителството етническият произход на дадено лице не е посочен никъде в руските документи за самоличност, заповедта забранявала преминаването не само на всяко лице от чеченски етнически произход, но и на тези, които просто са възприемани като принадлежащи към тази етническа група. Не се съобщава представителите на други етнически групи да са били обект на подобни ограничения. Според ЕСПЧ това представлява явно неравно третиране по отношение на упражняването на правото на свободно движение поради етническият произход.

Множествена или комбинирана дискриминация

Правото на ЕС и член 14 от Конвенцията не определят множествената или комбинираната дискриминация. **Множествената дискриминация** описва дискриминация, която се извършва на няколко основания, действащи поотделно.

Комбинираната дискриминация описва положение, при което няколко основания действат и си взаимодействат едновременно по такъв начин, че стават неотделими едно от друго.

В дело *V.S.* срещу Испания сексуална работничка от нигерийски произход, законно пребиваваща в Испания, твърди, че полицията я е малтретирала физически и словесно въз основа на нейната раса, пол и професия. Тя поддържа, че за разлика от други сексуални работнички от европейски произход е била подлагана на многократни полицейски проверки и на расистки и сексистки обиди. ЕСПЧ приема, че решенията на националните юрисдикции не са взели предвид особената уязвимост на жалбоподателката предвид нейното положение на африканска жена, работеща като проститутка, и установява нарушение на член 14 във връзка с член 3. ЕСПЧ възприема ясен комбиниран подход, но без да използва термина „комбиниран характер“.

В *Alković* срещу Черна гора ром и семейството му са тормозени от съседите затова, че са роми и мюсюлмани. Те били обект на расови и религиозни обиди, смъртни заплахи, графити, надраскани на вратата им, нападения срещу автомобила им и стрелба срещу апартаментите им. ЕСПЧ се съсредоточава върху два от най-заплашителните инциденти и критикува полицията за начина, по който е проведено разследването. ЕСПЧ установява, че на жалбоподателя не е предоставена необходимата защита на правото му на психологическа неприкосновеност, като се има предвид, че жалбоподателят е ром, а също така, мюсюлманин.

Непряка дискриминация

Съгласно практиката на ЕСПЧ **непряката дискриминация** може да приеме формата на несъразмерно неблагоприятни последици от обща политика или мярка, която, макар да е формулирана в неутрални термини, има особен дискриминационен ефект върху определена група. Въпреки че въпросната политика или мярка може да не е насочена конкретно към определена група, тя все пак може да дискриминира тази група по непряк начин.

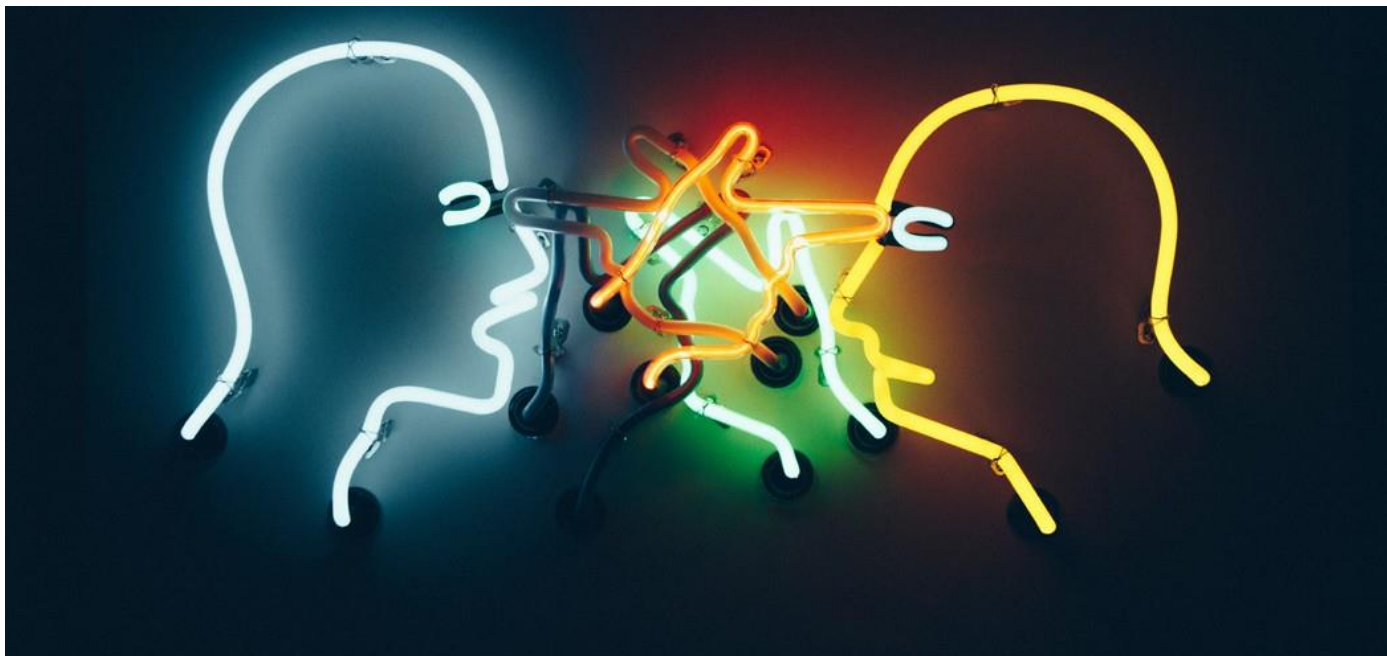
В правото на ЕС Директивата за расовото равенство гласи, че проява на **непряка дискриминация** е налице, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика поставят лица от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица.

В дело *Oriz* срещу Турция, свързано с насилие срещу жени, турският закон, действащ към момента на настъпване на фактите, не прави изрично разграничение между мъже и жени при упражняването на права и свободи или при достъпа до правосъдие. Така дискриминацията в този случай не се основава на законодателството само по себе си, а по-скоро се дължи на общото отношение на местните власти, като например начинът, по който жените са третирани в полицейските участъци, когато съобщават за случаи на домашно насилие, и съдебната пасивност за осигуряване на ефективна защита на жертвите.

В дело *Ypourgos Esoterikon* срещу *Maria-Eleni Kalliri* жалбоподателката подава жалба относно отхвърлянето на молбата ѝ за постъпване в школа за полицейски служители поради недостатъчен ръст (2 см под прага). Изискването за ръст по подразбиране за такива кандидати съгласно гръцките норми е 170 сантиметра както за мъжете, така и за жените. Съдът на Европейския съюз постановява, че много по-голям брой жени, отколкото мъже са по-ниски от 1,70 м, така че при прилагането на този закон жените очевидно са в неблагоприятно положение в сравнение с мъжете по отношение на допускането им до конкурса за постъпване в школите за офицери и полицейски служители в Гърция. От това следва, че разглежданата в главното производство правна уредба представлява непряка дискриминация.

4.3 Насилие вследствие на дискриминационни нагласи и съответни задължения на полицията

Съгласно **Европейската конвенция за правата на човека** забраната на дискриминацията предполага задължение за борба с престъпността, мотивирана от расизъм, ксенофобия, религиозна нетърпимост или увреждане, сексуална ориентация или полова идентичност.

Директивите на ЕС за недискриминация не задължават държавите членки да предприемат действия срещу прояви на дискриминация с наказателноправни средства. **Рамковото решение на Европейския съвет относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право** обаче задължава всички държави – членки на ЕС да предвидят наказателни санкции по отношение на подбуждането към насилие или омраза, основани на раса, цвят на кожата, произход, религия или убеждения, национален или етнически произход, както и по отношение на разпространяването на расистки или ксенофобски материали и подкрепата за подобни действия.

Директивата за правата на жертвите установява минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите, включително на жертвите на престъпление, подбудено от предубеждения или дискриминация, които могат да са свързани по-специално с личните характеристики на жертвите.

През май 2020 г. Европейската комисия публикува **Доклад относно прилагането на Директивата за правата на жертвите**.

Европейският съд по правата на човека е разглеждал дела за **насилие, причинено от дискриминационни нагласи** както по същество, така и по процесуалните аспекти на членове 2, 3, 8 и 14, когато насилието се е основавало на следните характеристики на жертвата:

- ➔ **Пол**, например **Оруз срещу Турция, Eremia срещу Република Молдова, Halime Kiliç срещу Турция, M.G. срещу Турция**.
- ➔ **Раса и етнически произход**, например **Начова и др. срещу България, Moldovan и др. срещу Румъния, Makuchyan и Minasyan срещу Азербайджан и Унгария**.
- ➔ **Религия**, например **Milanović срещу Сърбия, Членове на Паството на свидетелите на Йехова в Gldani и др. срещу Грузия, Kornilova срещу Украйна, Zagubnya и Tabachkova срещу Украйна**.
- ➔ **Политически убеждения**, например **Virabyan срещу Армения**.
- ➔ **Сексуална ориентация**, например **Identoba и др. срещу Грузия, M.C. и A.C. срещу Румъния, Sabalić срещу Хърватия**.
- ➔ **Увреждане**, например **Đorđević срещу Хърватия**.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПОЛИЦИЯТА, ОПРЕДЕЛЕНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Европейският съд по правата на човека е постановил, че държавните органи, включително полицията, имат **позитивното задължение** да защитават лицата от насилие, особено когато са били информирани за риска от смъртоносни или тежки телесни повреди.

Държавните органи, включително полицията, имат задължението да **предотвратяват насилието**, причинено от дискриминационни нагласи от страна на частни лица, за които органите са знаели или е трябвало да знаят, или да се намесват, за да защитят жертвите на престъпления, свързани с действията на частни лица.

ЕСПЧ подчертава, че макар изборът на подходящи средства за възпиране по принцип да спада към свободата на преценка на държавата, ефективното възпиране на тежки деяния изисква **ефективни наказателноправни разпоредби**.

ЕСПЧ постановява, че държавите са **задължени да разследват** съществуването на всякакъв възможен дискриминационен мотив зад акт на насилие и че пренебрегването на мотиви за престъпление, породени от предубеждение, представлява нарушение на член 14 от Европейската конвенция за правата на човека.

Властите следва да **направят това, което е разумно** при конкретните обстоятелства, за да съберат и осигурят доказателства, да проучат всички практически средства за разкриване на истината и да вземат напълно обосновани, безпристрастни и обективни решения, без да пропускат подозрителни факти, които могат да са показателни за насилие, подхранвано от дискриминация.

ЕСПЧ е постановил, че властите, включително полицията, имат **допълнителното задължение** да предприемат всякакви разумни мерки за разкриване на евентуални расистки мотиви и за определяне дали дискриминационна омраза или предразсъдъци са могли да играят някаква роля в събитието. Този подход разширява защитата, предлагана от Европейската конвенция за правата на човека, върху членове на **уязвими групи**, които са жертви на престъпления от омраза, независимо дали злоупотребите се извършват от държавни служители или от трети страни.

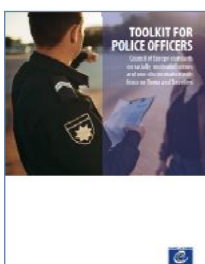
Насилието, основано на дискриминационни мотиви, представлява **утежнена форма на нарушение на правата на човека**. Това следва да намери отражение в начина, по който се провеждат разследванията и се предоставя подкрепа и закрила на жертвите.

Подробното **ръководство по европейско право в областта на недискриминацията** е съвместна публикация на Европейския съд по правата на човека и **Агенцията на Европейския съюз за основните права** и е достъпно на различни езици на Съвета на Европа.

Агенцията на Европейския съюз за основните права е публикувала кратък документ относно задължението на органите на държавите членки ефективно да разследват **мотивите за престъпления, породени от предубеждения**.

Съветът на Европа е публикувал **Инструментариум за полицейски служители** с фокус върху стандартите на Съвета на Европа в областта на престъпленията на расова основа и недискриминацията на ромите и пътуващите общности.

5. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА РАСОВА ОСНОВА В СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

5.1 Определяне и разбиране на понятията „престъпления на расова основа“ и „расистки инциденти“

Какво е „престъпление на расова основа“?

Под „престъпление на расова основа“ (известно също като „престъпление от омраза“ или „престъпление, породено от предубеждения“) се разбира престъпление, извършено умишлено срещу дадено лице или негово имущество изключително или най-малкото частично поради действителното или предполагаемото притежаване от това лице или предмет на определен признак, посочен в закона (като раса, религия, увреждане), или поради връзката му с такъв признак.

Не е необходимо жертвата на престъпление на расова основа непременно да е член на уязвима социална група – всъщност всеки може да стане жертва на такова престъпление. Важното за квалифицирането на престъпно деяние като престъпление на расова основа е убеждението на извършителя, че неговата жертва е член на определена група.

Защо полицията трябва да третира с приоритет престъпленията на расова основа?

Европейският съд по правата на човека е признал особено вредното въздействие на престъпленията на расова основа върху жертвите и е приел, че полицията и органите за съдебно преследване следва да дават предимство на разследването и санкционирането на такива престъпления: „Ако (...) приравнят насилие и бруталност по расистки подбуди на случаи, които не са свързани с расизъм, значи си затварят очите за специфичния характер на действия, които са особено пагубни за основните права. Липсата на разграничение на начина, по който съвсем различни ситуации се овладяват, представлява необосновано третиране, несъвместимо с член 14 от Конвенцията (правото на защита от дискриминация).“

Определение на ОССЕ за престъпленията на расова основа

ОССЕ нарича престъпленията на расова основа „**престъпления от омраза**“ и ги определя като „[...] престъпление, мотивирано от предубеждения към определена група в обществото“. За да може едно престъпление да бъде квалифицирано като престъпление от омраза, то трябва да отговаря на два критерия: **а) деянието трябва да е престъпление по наказателния кодекс на правната юрисдикция, в която е извършено, и б) престъплението трябва да е мотивирано от предубеждения.**

Определение на FRA за престъпление на расова основа

Европейският съюз и Агенцията за основните права (FRA) използват термина „престъпление (престъпления) от омраза“, които определят, както следва: „[Престъпленията от омраза са] насилие и престъпление (престъпления), мотивирани от расизъм, ксенофобия, религиозна нетърпимост или от увреждане, сексуална ориентация или полова идентичност на дадено лице.“

FRA възприема по-социологически подход по отношение на престъпленията от омраза и изразява особена загриженост във връзка с тяхното въздействие върху жертвите и обществото. Агенцията подчертава, че престъпленията от омраза оказват въздействие върху правата на хората на три равнища: индивидуално, групово и обществено. Така престъплението от омраза не само нарушава правата на човека и човешкото достойнство на жертвата (на индивидуално равнище), но също така може да подтикне други лица да извършват такива престъпления (на групово равнище). Накрая, престъплението от омраза поддържа разграниченията между членовете на дадено общество, като по този начин подкопава образуването на плуралистично и толерантно общество.

Какво е расистки инцидент ?

Понятието „расистки инцидент“ е свързано с престъпленията на расова основа и е определено от ЕКРП в нейната **Обща политическа препоръка № 11** относно борбата с расизма и расовата дискриминация в полицейската дейност (2007 г.) като „всеки инцидент, който се възприема като расистки от жертвата или от всяко друго лице“.

Приемането на такова широкообхватно определение на термина „расистки инцидент“ е важно поради следните причини:

- ➔ То предава към жертвите на престъпления от омраза посланието, че техните гласове ще бъдат чути и че те могат да имат доверие и вяра в полицията.
- ➔ То дава възможност на полицията да си състави цялостна картина на появата и проявите на расизъм в обществото, както и да наблюдава реакцията на наказателноправната система на това явление.
- ➔ То гарантира, че всички престъпления на потенциално расова основа винаги ще бъдат разследвани ефективно, например като се гарантира, че полицията ще предприеме всички подходящи мерки на местопрестъплението, за да осигури необходимите доказателства. От друга страна, закъснялото квалифициране на престъплението като престъпление на расова основа може да е лишило полицията и органите за съдебно преследване от решаващи доказателства.
- ➔ То осигурява на полицията поглед върху мотивите на извършителя и може да обясни последващото му престъпно поведение.

Важен инструмент, който да осигури наблюдението и регистрирането по подходящ начин на всички расистки инциденти, е използването на формуляр за регистриране на расистки инцидент като разработения от ОССЕ, който е достъпен на **английски** и **руски** език.

5.2 Типология на престъпленията на расова основа пред Европейския съд по правата на човека

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ИЗВЪРШВАНИ ОТ ЧЛЕНОВЕ НА ЕКСТРЕМИСТКИ ГРУПИРОВКИ

КАЗУС

Г-н Ђејиќ, който е от ромски произход, е нападнат при събиране на метал за скрап в Загреб. Двама неидентифицирани мъже го ударят с дъски и му крещят расистки обиди, докато други двама стоят да пазят. Малко след това пристига полицията, разпитва хората на място и извършва неуспешно издирване на нападателите. Г-н Ђејиќ има многобройни фрактури на ребрата и по-късно му е поставена диагноза посттравматично стресово разстройство.

Впоследствие се появява информация, че подобни нападения са били извършени срещу други членове на ромската общност и жертва на едно от нападенията е направила описание на нападателя си. Нещо повече, по време на телевизионно интервю младеж, член на движението скинхед признава, че е участвал в някои от тези нападения и изглежда споменава и нападението срещу г-н Ђејиќ. Полицията не разпитва лицето, идентифицирано от жертвата на едно от тези нападения. Нещо повече, полицията изисква от журналиста, взел интервюто, да разкрие самоличността на младежа скинхед, но когато журналистът отказва, позовавайки се на правото си да защитава източниците си, тя оставя случая без последствие.

В дело **Šečić срещу Хърватия** ЕСПЧ установява нарушение на процесуалната част от **член 3** самостоятелно и във връзка с **член 14** поради многобройните пропуски на полицията и органите за съдебно преследване в проведеното наказателно разследване.

- Въпреки че разследващите органи са стигнали до заключението, че нападението е извършено от привърженици на движението скинхед, за които е известно, че са участвали в подобни инциденти, те не са разпитали никого, принадлежащ към тази група, нито са предприели последващи действия по тази информация.
- Нещо повече, те не са разпитали лице, идентифицирано от очевидец. Полицията също така не е поискала съдебно разпореждане, което да задължи журналиста да разкрие интервюираното от него лице, което е било член на групата скинхеди, стояща зад нападението, и открито е изразило омраза към ромите.
- Искането на такова разпореждане не би било непременно несъвместимо със свободата на медиите, гарантирана с член 10 от Конвенцията, тъй като компетентният съд би трябвало да прецени всички интереси и да реши дали самоличността на източника следва да бъде разкрита.
- ЕСПЧ подчертава по-специално факта, че нападателите на жалбоподателя са заподозрени в принадлежност към група скинхеди. В природата на такива групи е да се ръководят от екстремистка и расистка идеология.
- Съответно, знаейки, че нападението вероятно е било резултат от етническа омраза, полицията не е трябвало да позволява разследването да се проточи повече от седем години, без да предприеме сериозни стъпки за идентифициране или преследване на виновниците.

Правни промени в резултат на решението на ЕСПЧ

След решението на ЕСПЧ **хърватските власти** предприемат редица широкообхватни мерки за гарантиране на ефективни наказателни разследвания на престъпления на расова основа.

Мотивацията на расова основа е въведена като утежняващо вината обстоятелство в Наказателния кодекс, а Наказателно-процесуалният кодекс също е изменен с цел на държавната прокуратура да се предоставят повече надзорни правомощия в контекста на наказателните разследвания.

В допълнение към курсовете за обучение на полицейски служители е създадено **специализирано полицейско звено за престъпления на расова основа**; звеното работи в цяла Хърватия и се състои от полицейски служители, които са получили специално обучение по престъпления на расова основа.

Създадена е **система за събиране на данни за престъпленията на расова основа**, а прокуратурата издава документ, озаглавен „**Инструкции за разглеждане на случаи на престъпления от омраза**“, в който се посочват мерките, които прокурорите трябва да предприемат при разследване на престъпление на потенциално расова основа.

През 2011 г. е приет **Протокол за производство по дела за престъпления от омраза**; документът очертава мерките, които полицията и други държавни служители трябва да предприемат за борба с престъпленията на расова основа. Съгласно този протокол полицията следва също така да събира информация за групи, които биха могли да извършват престъпления на расова основа.

Добри полицейски практики

Различни полицейски служби и сили за сигурност са изготвили наръчници или ръководства с информация за различните знаци и символи, използвани от крайнодесни и неонацистки групировки.

Тези наръчници, като например наръчникът, изготвен от **отдела за предотвратяване на тероризма към полицията в Манчестър** или наръчникът, изготвен от **Националната разузнавателна служба на Федерална република Германия**, предоставят възможност на полицейските служители и на други държавни служители, както и на заинтересовани страни като НПО, лесно да определят дали даден знак или символ, на който попадат в хода на работата си, може да указва привързаност към екстремистка идеология.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ИЗВЪРШВАНИ ОТ КРАЙНОДЕСНИ ГРУПИ ПО ВРЕМЕ НА ДЕМОНСТРАЦИИ

КАЗУС

Г-н Kiraly и г-н Domotor са унгарски граждани от ромски произход. В тяхното населено място е проведена антиромска демонстрация. Произнесени са речи, след което демонстрантите минават в шествие между къщите, населени с роми, заплашвайки жителите и предприемайки актове на насилие. Двамата мъже се оплакват, че властите не са изпълнили задължението си да забранят провеждането на демонстрацията или да ги защитят от расистките заплахи, отправяни в хода на антиромското шествие, както и да проведат ефективно разследване на инцидента.

Европейски съд по правата на човека

В **Решение по дело Király и Dömötör срещу Унгария** ЕСПЧ отбелязва, че полицията е предприела мерки, за да гарантира, че демонстрацията няма да доведе до насилие. Съдът не изразява несъгласие с решението на полицията да не забранява демонстрацията, а счита, че полицията е действала професионално и решението ѝ да позволи провеждането на шествието не е било неразумно, особено след като са предприети мерки, за да се гарантира, че ромите, жители на района няма да бъдат наранени.

- ЕСПЧ също така счита, че **заплахите, отправени срещу ромите** в хода на демонстрацията, всъщност не са намерили израз в конкретни актове на физическо насилие срещу самите жалбоподатели.
- Въпреки това ЕСПЧ приема, че фактът, че някои актове на насилие са били извършени най-малкото от част от демонстрантите и че след речите демонстрантите **са преминали в шествие през ромския квартал**, крещейки заплахи, вероятно е предизвикал у жалбоподателите основателен страх от насилие и унижение, още повече, че те не са могли да реагират, като си тръгнат оттам, и по този начин са **били принудени да ги слушат**.
- Заплахите са били насочени срещу обитателите роми, тъй като те са **принадлежали към етническо малцинство**, и по този начин неизбежно са засегнали чувството за самоуважение и самочувствието на членовете на това малцинство, включително и на жалбоподателите.

- ЕСПЧ проявява силна критичност към начина на прилагане на **наказателноправните механизми**, който според него е в нарушение на позитивните задължения на държавата отговорник по **член 8** (право на зачитане на личния и семейния живот).
- Трябвало е националните власти да **обърнат особено внимание** на конкретния контекст, в който са направени **расистките изявления**. По-специално властите е трябвало да вземат предвид факта, че събитието е било организирано в момент, когато са се провеждали шествия с участието на големи групи, насочени срещу ромите, в мащаб, който може да се квалифицира като широкомащабно, координирано **сплашване**.
- ЕСПЧ отбелязва, че **расистките изявления**, разгледани заедно с контекста, в който са били направени, биха могли да представляват ясен и непосредствен **риск от насилие** и биха могли да причинят тревожност на техните слушатели. Независимо че полицията не може да се счита за задължена да забрани провеждането на демонстрацията, тя заедно с прокуратурата е трябвало да **реагира по-ефективно** по време и след края на демонстрацията.
- ЕСПЧ заявява, че въпреки мащаба на демонстрацията и броя на възникналите инциденти с насилие полицията е разпитала **само петима демонстранти**. Този начин на действие не е могъл да доведе до установяване на фактите по делото и не е представлявал достатъчен отговор на действителния и сложен характер на ситуацията. Обратно, подобна неефективна реакция рискува да предаде на обществеността посланието, че подобни расистки демонстрации, макар да не са легитимирани от държавата, най-малкото се толерират.

Правни промени в резултат на решението на ЕСПЧ

След решението на ЕСПЧ, както и след други подобни решения (**Balázs, M.F., R.B.**), **унгарските власти** предприемат редица широкообхватни мерки за гарантиране на ефективни наказателни разследвания на престъпления на расова основа. През 2019 г. Националната полиция в Унгария приема **Инструкция за задачите на полицията, свързани с борбата с престъпленията от омраза**, която съдържа широко определение за това какво представлява престъпление на расова основа. Подобно престъпление вече може да се счита за извършено, когато извършителят избере да извърши престъпление в място или срещу имущество, принадлежащо (или за което се предполага, че принадлежи) на **определена група**. Следователно това ще бъде приложимо за демонстрации като проведените **подело Király и Dömötör**.

Инструкцията включва и **списък с показатели за предубеденост**, който да се използва при разследването на предполагаемо престъпление на расова основа. Освен това вече са проведени поредица от **курсове за обучение на полицейски служители** и прокурори и са предвидени допълнителни курсове, базата данни на следствения орган и на прокуратурата е изменена и сега позволява отчитането на престъпления на расова основа, включително вида на мотивацията на расова основа.

Добри полицейски практики

ЕКРН приветства **решението на чешката полиция** да не разрешава антиромски протести на екстремистки групи във или близо до райони, където живеят роми, тъй като подобни протести често са се изразявали в насилие срещу ромите, и отбелязва, че представителите на ромските общности са изразили задоволството си от това решение.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ИЗВЪРШВАНИ НА СЛУЧАЕН ПРИНЦИП СРЕЩУ РОМИ

КАЗУС

Г-жа Йотова, която е от ромски произход, празнува в дома си два дни след като между младежи от ромски произход от селото, в което тя живее, и някои младежи от български произход от близкото село са възникнали сериозни сблъсъци.

Към полунощ се стреля няколко пъти от кола към портата на двора на дома ѝ и жалбоподателката е улучена в гърдите, рамото и ръката. Вследствие на нападението тя получава над 75 % инвалидност.

Властите предприемат поредица от процесуално-следствени действия и разпитват неколцина младежи от български етнически произход от близкото село, но в светлината на случайния характер на инцидента не провеждат разследване на потенциално расисткия му характер.

Решение на Европейския съд по правата на човека

В **дело Йотова срещу България** ЕСПЧ установява нарушение на процесуалната част от **член 2** самостоятелно и във връзка с **член 14**.

- ➔ ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателката е уведомила разследващите органи за възможността престъплението срещу нея да е било на **расова основа**, но властите не взели предвид жалбата ѝ и не започнали разследване по нея.
- ➔ ЕСПЧ установява, че разследването е било недостатъчно, и критикува по-специално пропуската на властите да **разпитат обвинените** младежи от български етнически произход за общото им отношение към ромите.
- ➔ Освен това разследващите органи не успели да установят дали един или неколцина от тези млади мъже **са участвали в инциденти на насилие на расова основа** в миналото или са били привърженици на екстремистка или расистка идеология.
- ➔ Заподозрените не са разпитани относно наличието на връзка между предишния сблъсък между роми и нероми и въпросното събитие (а именно, стрелбата по жалбоподателката).
- ➔ Посочените по-горе недостатъци в разследването са установени от Съда като нарушение на процесуалния аспект на **член 2** (право на живот) във връзка с **член 14** (право на защита от дискриминация).

Правни промени в резултат на решението на ЕСПЧ

След решението на ЕСПЧ и други подобни решения **българските власти** въвеждат редица широкообхватни мерки за гарантиране на ефективни наказателни разследвания на престъпления на расова основа.

Трябва да се отбележи, че **Йотова** не е първото дело срещу България във връзка с недостатъчни и неефективни наказателни разследвания, включително наказателни разследвания за престъпления на расова основа. В резултат на това някои от посочените по-долу мерки са приети в контекста на изпълнението на други дела, повдигащи подобни на „Йотова“ въпроси, като **Ангелова и Илиев срещу България** и **Абду срещу България**.

Наказателният кодекс е изменен и сега извършването на престъпление с мотивация на расова основа е отегчаващо вината обстоятелство. Освен това прокуратурата е извършила задълбочен анализ на всички съдебни решения срещу България, по които ЕСПЧ е констатирал, че наказателното разследване е било недостатъчно, и е публикувала доклад, в който се посочват редица мерки за подобряване на наказателното разследване като цяло и по-специално на разследванията на престъпления на расова основа.

Добри полицейски практики

Липсата на какъвто и да е видим мотив е един от показателите за престъпление на расова основа, както се подчертава в **ОССЕ – Използване на показателите за предубеденост: практически инструмент за полицията**, достъпен на **английски** и **украински** език.

В инструкциите, приемани от полицейските служби, като посочената по-горе Инструкция на унгарската национална полиция, и от прокуратурите, като например **Циркуляр 5/2018 на прокуратурата към гръцкия Върховен съд**, в които често се правят препратки към списъка на ОССЕ с показатели за предубеденост, се отбелязва, че липсата на какъвто и да е видим мотив може да е индикация, че престъплението е било на расова основа.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, МОТИВИРАНИ ОТ АСОЦИАЦИЯ С ЕТНИЧЕСКА ПРИНАДЛЕЖНОСТ ИЛИ СГРЕШЕНА САМОЛИЧНОСТ

КАЗУС

Г-жа Škorjanec, която е от хърватски етнически произход, и нейният партньор, който е от ромски произход, се скарват с двама души, които започват да бутат жалбоподателката, да я обиждат и заплашват затова, че има връзка с мъж от ромски произход.

Скоро след това един от нападателите сграбчва г-жа Škorjanec за тениската, събаря я на земята и я ритва в главата.

След това нападателите се обръщат към партньора на г-жа Škorjanec и крещейки, че всички роми трябва да бъдат убити, започват да го ритат и дори се опитват да го намушкат с нож.

Полицията регистрира жалба срещу двамата извършители, но посочва г-жа Škorjanec само като свидетел, а не като жертва. В крайна сметка извършителите са осъдени на една година и шест месеца лишаване от свобода за нападение на расова основа срещу партньора на г-жа Škorjanec.

Г-жа Škorjanec подава своя собствена жалба по реда на наказателното производство, като твърди, че и тя е жертва на престъпление на расова основа.

Жалбата ѝ обаче е отхвърлена, тъй като тя не е от ромски етнически произход, така че нападението срещу нея не може да е било на расова основа.

В Решение по дело **Škorjanec срещу Хърватия** ЕСПЧ установява нарушение на процесуалната част от член 3 във връзка с член 14 вследствие на пропуските на полицията и органите за съдебно преследване в наказателното разследване във връзка с жалбата на жалбоподателите за нападение на расова основа.

- ➔ ЕСПЧ подчертава, че както жалбоподателката, така и нейният партньор многократно са заявявали в хода на наказателното производство, че според тях нападението срещу двамата е било на **расова основа**. Това, постановява ЕСПЧ, следва да е достатъчно, за да задейства **задължението на полицията и органите за съдебно преследване да разследват** дали в нападението е изиграла роля мотивация на расова основа.
- ➔ ЕСПЧ също така отново подчертава, че властите трябва да отчитат по-широкия контекст на престъплението, както и да вземат предвид, че извършителите може да имат **смесени мотиви**.
- ➔ По-нататък ЕСПЧ постановява, че при получаване на достоверни твърдения за престъпление на расова основа властите следва да се опитат да установят дали **съществува връзка** между дадено престъпно деяние и **расови предразсъдъци**, при това не само във връзка с престъпления срещу лица на основание на техния **действителен или предполагаем личен статут** или признак, а и във връзка с престъпления, основани на **действителна или предполагаема асоциация или връзка на жертвата** с друго лице, което действително или предполагаемо притежава определен статут или **защитен признак**.
- ➔ ЕСПЧ приема, че в настоящото дело не е проведено такова разследване преди всичко защото властите са преценили, че фактът, че **жалбоподателката не е от ромски етнически произход**, е от решаващо значение. В резултат на това властите не са се опитали да установят дали жалбоподателката е била нападната поради **връзката си с лице от ромски произход** и дали това възприемане на асоциация (от страна на извършителите) е било достатъчно, за да направи престъплението на расова основа. ЕСПЧ счита, че този пропуск е в нарушение на процесуалния аспект на **член 3** във връзка с **член 14** (право на защита от дискриминация).

Правни промени в резултат на решението на ЕСПЧ

В допълнение към общите мерки за по-ефективно разследване и наказване на престъпления на расова основа, които вече са влезли в сила след делото *Šečić* срещу Хърватия, **хърватските власти** извършват задълбочен анализ на констатациите на ЕСПЧ в решението по дело *Škorjanec*. След това анализът е споделен с всички местни власти, работещи с престъпления на расова основа.

Властите предвиждат да приемат нов протокол за производството по дела за престъпления от омраза, *inter alia* с цел да се подобри събирането на статистически данни за престъпленията от омраза и да се определят по-прецизно задълженията на компетентните органи.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, ИЗВЪРШВАНИ СЪС СМЕСЕНИ МОТИВИ

КАЗУС

Г-н Balázs е мъж от ромски произход, който, след като излиза от клуб в ранните часове на деня заедно с приятелката си, е въввлечен в словесен сблъсък с група лица, направили пренебрежителни коментари за ромския му етнически произход и външния вид на приятелката му. Минувач също се включва в свадата и скоро се сбива с г-н Balázs.

Г-н Balázs подава жалба по реда на наказателното производство, в която излага подробно инцидента, подчертавайки, че нападателят му го нарекъл „мръсен циганин“; той също така представя материал, който е открил в профила на нападателя си в социална мрежа и в който нападателят се хвали, че предишната нощ е „ритал в главата проснат на земята циганин“. В друга публикация нападателят споделял линк към клип от добре известен филм с расистко звучене, в който героят използва открито расистки език, за да изрази омразата си към определени категории хора; нападателят отбелязва в публикацията си, че към тези категории може да се добави „и друг вид боклук, живеещ сред нас“, вероятно имайки предвид ромите. Прокурорът започва наказателно разследване срещу лицето, нападнало г-н Balázs, за извършване на престъпление на расова основа, но впоследствие прекратява разследването поради липса на доказателства, че престъплението е било изключително мотивирано от расова омраза. Извършителят, който твърди, че публикувал двата поста без конкретна причина, е признат за виновен за нарушаване на обществения ред и е осъден с едногодишен изпитателен срок.

Въпреки че лицето, нападнало жалбоподателя, е било признато за виновно, в дело Balázs срещу Унгария ЕСПЧ все пак установява нарушение на процесуалния аспект на член 3 (право на защита от изтезания/малтретиране) във връзка с член 14 (право на защита от дискриминация).

- ➔ Като счита, че не само действията, основани единствено на признак на жертвата, могат да бъдат квалифицирани като престъпления на расова основа, Съдът признава, че извършителите могат да имат **смесени мотиви**, бидейки повлияни от ситуационни фактори в същата степен или по-силно, отколкото от своето предубедено отношение към групата, към която принадлежи жертвата.
- ➔ Поради това той счита, че стремежът на прокурора да установи дали мотивът на извършителя е породен (**именно**) от ромския етнически произход на жалбоподателя е неоснователен.
- ➔ ЕСПЧ критикува това, че органите за съдебно преследване не са взели предвид публикациите на извършителя **в социалните медии** след инцидента, в които той изрично споменава ромския произход на жалбоподателя, както и друг пост, в който той предоставя връзка към сцена от филм, съдържаща расистко и нетолерантно послание, и намеква, че ромите са боклуци.

Правни промени в резултат на решението на ЕСПЧ

Общите мерки, предприети от **унгарските власти** след решението на ЕСПЧ, са определени в решението по дело **Király и Dömötör**. Правителството приема мерки, които се прилагат за група дела, сред които **Balázs, M.F., R.B.** и **Király и Dömötör**.

Мерките включват приемането на **Инструкция за задачите на полицията, свързани с работа по престъпления от омраза**, която съдържа широко определение за престъпление на расова основа, и списък с показатели за предубеденост, който да се използва при разследването на такива престъпления, **дейности за повишаване на осведомеността**, включително обучение за полицейски служители и прокурори, събиране на данни и **изследвания на престъпления от омраза**.

КАЗУС

Общински полицай, който не е на смяна, взема незаконно закупен пистолет и отива с личния си автомобил в град със значителна ромска общност. Спира пред къщата на жалбоподателите, влиза в имота и без да каже и дума, започва да стреля по хората, които случайно са на двора. Трима членове на семейството на жалбоподателите са застреляни, а г-жа Lakatosova и г-н Lakatos са сериозно ранени.

При разпита в полицията извършителят отговаря, че от дълго време мислел да предприеме нещо по „проблема“ с ромите. Впоследствие е прегледан от психиатри, които заключават, че има параноична личност, свързана с интензивен страх от агресивно поведение на някои роми спрямо него или негови близки. Той развива „парадоксално алтруистичен мотив за радикално решаване на проблемите с обществения ред в града, по-специално в онази част от него, в която се намират неадаптируемите и проблемни роми“.

Решение на Европейския съд по правата на човека

- ➔ В Решение по дело Lakatošová и Lakatoš срещу Словакия ЕСПЧ установява нарушение на процесуалната част от **член 2 във връзка с член 14**.
- ➔ Въпреки че ЕСПЧ не оспорва констатациите на националната юрисдикция по отношение на ограничената отговорност на извършителя за неговите действия, той отбелязва, че съществуват **сериозни косвени доказателства** (включително оценка на психолог), че деянията на извършителя може да са били поне отчасти на расова основа.
- ➔ Въпреки тези доказателства обаче националните органи **не са проучили** дали инцидентът може да е бил мотивиран от **расова омраза** срещу ромите.

Правни промени в резултат на решението на ЕСПЧ

След решението на ЕСПЧ **словашките власти** предприемат редица широкообхватни мерки за гарантиране на ефективни наказателни разследвания на престъпления на расова основа.

През 2017 г. са приети изменения в Наказателния кодекс и **мотивацията за престъпления**, основани на раса, цвят на кожата, национален произход или етническа принадлежност, е специално квалифициращо определение, предвидено в общата част на Наказателния кодекс, както е определено в член 140, буква д).

През 2019 г. са публикувани **практически насоки**. В тях се съдържа основна информация и най-добри практики за съдебно преследване на престъпления, мотивирани от предубеждения.

Законът за жертвите на престъпления, влязъл в сила от 1.1.2018 г., изрично посочва **уязвимите жертви**, оценка на потребностите и съответните задължения по отношение на деца, възрастни хора, лица с увреждания, жертви на престъпления с насилие или престъпления, извършени под заплахата от насилие, престъпления, основани на пол, сексуална ориентация, националност, **расова или етническа принадлежност**, религия, убеждения и др.

СЛОВОТО НА ОМРАЗАТА КАТО ОСОБЕНА ФОРМА НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕ НА РАСОВА ОСНОВА

Препоръка № R. (97) 20 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно „словото на омразата“ определя словото на омразата, както следва: „...[Словото] на омразата“ [обхваща] всички форми на изразяване, които пропагандират, подтикват, развиват или оправдават расовата омраза, ксенофобията, антисемитизма или други форми на омраза, базирани на нетолерантността, включително нетолерантността под формата на агресивен национализъм и етноцентризъм, на дискриминация и враждебност по отношение на малцинствата, имигрантите и техните потомства“.

Според препоръката като слово на омразата се определят не само изразите, които подбуждат към актове на насилие/дискриминация; освен това не е необходимо да е установена ситуация на „ясна и настояща опасност“.

КАЗУС

Белгийските юрисдикции установяват наказателната отговорност на г-н Féret за разпространяването на листовки/плакати, призоваващи за експулсиране на всички мюсюлмани и неевропейски имигранти от Белгия и отправящи към тях колективни обвинения в престъпност.

По дело **Féret срещу Белгия** ЕСПЧ постановява, че наказателната му присъда не е в нарушение на член 10 (право на свобода на изразяване).

КАЗУС

Срещу младежи на 20-25-годишна възраст са повдигнати наказателни обвинения за разпространение в гимназия на листовки, в които хомосексуалността се представя като „девиантна сексуална склонност“, която има „морално разрушителен ефект върху същността на обществото“ и е „причината за развитието на ХИВ и СПИН“.

В дело **Vejdeland и др. срещу Швеция** ЕСПЧ постановява, че тези изявления представляват слово на омразата и следователно (пропорционалните) присъди за лишаване от свобода и допълнителни санкции не са в нарушение на член 10.

В дело **Lilliendahl срещу Исландия**, което се отнася до изключително обидни забележки по адрес на общността на ЛГБТ, публикувани онлайн в контекста на дискусия относно предоставянето на консултации на ученици ЛГБТ в началните и средните училища, ЕСПЧ прави разграничение между две категории слово на омразата. **Първата категория** включва най-крайните случаи на слово на омразата, като например случаи на подбуждане към насилие и омраза или случаи на ревизионизъм на утвърдени исторически факти (например отричане на реалността на Холокоста), които обикновено са прикритие за популяризирането на расистки идеи или за оправдаване на престъпления срещу човечеството. Този вид слово на омразата не може да се ползва от защита съгласно Европейската конвенция за правата на човека, тъй като представлява злоупотреба с право (тук с правото на свобода на изразяване) и следователно противоречи на член 17 от ЕКПЧ, който предвижда, че никой не може да използва правата, гарантирани от Конвенцията, за да попречи на други хора да се ползват от своите.

Втората категория слово на омразата обхваща случаи на изказвания, при които няма изрично подбуждане към насилие или омраза, но изявленията целят обида, клевета или осмиване на определени групи от населението. В такива случаи лицето, което прави тези изявления, ще може да твърди, че изявленията са защитени съгласно член 10 от ЕКПЧ (право на свобода на изразяване) и че националните съдилища (и в крайна сметка ЕСПЧ) ще трябва да преценят дали е имало някакво ограничение на неговото право на свобода на изразяване.

ПОЛИЦЕЙСКА ДЕЙНОСТ В ИНТЕРНЕТ: БОРБА С ОМРАЗАТА ОНЛАЙН

КАЗУС

Beizaras и Levickas са двама млади мъже, които имат връзка. Единият от тях качва снимка, на която двамата се целуват, в своя (публичен) профил във Фейсбук, за да отбележи началото на връзката им. Това води до публикуването на стотици онлайн коментари, пренебрежителни за хората ЛГБТ. Някои от постовете обаче са по-сериозни, тъй като съдържат преки или непреки заплахи срещу двамата мъже.

Органите за съдебно преследване и съдилищата отказват да започнат наказателно разследване за подбуждане към омраза и насилие срещу лица ЛГБТ с довода, че поведението на жалбоподателите е допринесло за публикуването на коментари на омраза и че започването на наказателно производство би било загуба на време и ресурси и би нарушило правото на коментиращите на свобода на словото.

Решение на Европейския съд по правата на човека

В дело **Beizaras и Levickas срещу Литва** ЕСПЧ установява нарушение на **член 8** (право на зачитане на личния и семейния живот) и **член 14** (право на защита от дискриминация).

Като се съгласява по принцип с националните юрисдикции, че наказателноправните санкции не трябва да се използват с лекота, Съдът също така припомня своята съдебна практика, в която е постановил, че по отношение на тежки престъпления срещу физическата или психическата неприкосновеност на дадено лице или преки словесни нападки и физически заплахи на расова основа **само наказателноправните мерки** могат да осигурят адекватна защита на жертвите и да послужат за възпиране на бъдещи престъпления.

ЕСПЧ изразява несъгласие с констатацията на националната юрисдикция, че поведението на жалбоподателите е било провокативно. Той счита, че дори фактът, че жалбоподателите са публикували снимката съзнателно, за да започнат обществен дебат за правата на лицата ЛГБТ, не е достатъчен, за да я направи провокативна.

ЕСПЧ отбелязва също така, че националните юрисдикции косвено са оценили отрицателно **сексуалната ориентация на жалбоподателите**, като са отбелязали, че снимката е трябвало да бъде достъпна само за техните приятели и други лица със същата сексуална ориентация.

По-нататък ЕСПЧ разглежда някои от публикациите, в които коментаторите оплакват **„неуспеха“** на **Хитлер** да изгори хомосексуалистите заедно с евреите или предлагат хомосексуалистите да бъдат хвърлени в газова камера или изгорени живи.

ЕСПЧ намира, че подобни коментари не са просто вулгарни и обидни, а **очевидно представляват слово на омразата**, което следва да бъде обект на наказателни санкции, като отбелязва в това отношение, че националните органи са започвали наказателни производства във връзка с „по-леки“ случаи на слово на омразата срещу други малцинства.

В действителност ЕСПЧ приема, че дори **един-единствен пост на омразата** – особено ако призовава за смъртта на жалбоподателите – би трябвало да бъде достатъчен, за да могат националните власти да предприемат действия.

Приложение 1

1. УЯЗВИМИ ГРУПИ, НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ, ПОЛИЦЕЙСКА ДЕЙНОСТ

1.1 ИЗБРАНА СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБУЧЕНИЕТО НА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ

ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: РОМИ, СВЪРЗАНИ С ПОЛИЦИЯТА ВЪПРОСИ И ПОЗОВАВАНИЯ НА УЯЗВИМОСТ ИЛИ НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2020	Nagy	Унгария	Член 3	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2017	Király и Dömötör	Унгария	Член 8	Роми. Липса на защита от расистки прояви.
2017	M.F.	Унгария	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на разследване дали дискриминацията може да е изиграла роля в събитията.
2016	R.B.	Унгария	Член 8	Недостатъчно разследване на твърденията на жалбоподателя за малтретиране на расова основа
2019	Lingurar	Румъния	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2017	Fogarasi и др.	Румъния	Член 3	Роми. Малтретиране от полицията Липса на ефективно разследване.
2010	Carabulea	Румъния	Членове 2 и 3	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2020	A.P.	Словакия	Член 3	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2012	Koky	Словакия	Член 3	Роми. Насилие на расова основа. Липса на ефективно разследване.
2012	М. и други	Италия и България	Член 3	Липса на ефективно разследване на малтретиране от частни лица
2010	Сашов и други	България	Член 3	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2002	Ангелова	България	Членове 2 и 3	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2018	Burlya и др.	Украйна	Членове 3, 8, 14	Роми. Насилие на расова основа. Непредоставяне на защита от расистки прояви.
2017	Alkovic	Черна гора	Членове 8 и 14	Роми. Мюсюлмани. Расистки инциденти. Непредоставяне на защита.
2012	Kleyn и Aleksandrovich	Русия	Член 2	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2011	Durdevic	Хърватия	Член 3	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2005	Bekos, Koutropoulos	Гърция	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на разследване дали дискриминацията е изиграла роля.

**ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: РОМИ, ДЕЛА, СВЪРЗАНИ С ПОЛИЦИЯТА, ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ДРУГИ ГРУПИ, СВЪРЗАНИ С ПОЛИЦИЯТА
ВЪПРОСИ И ПОЗОВАВАНИЯ НА УЯЗВИМОСТ, НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ ИЛИ ПРЕДРАЗСЪДЪЦИ**

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2020	Polshina	Русия	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Несъздаване на условия, които да позволяват на жените да живеят без страх от малтретиране или нападения срещу физическата им неприкосновеност.
2019	Volodina	Русия	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Липса на правна рамка за защита на жените от широко разпространено насилие и дискриминация.
2014	Antayev и др.	Русия	Членове 3 и 14	Малтретиране на етническа основа. Неразследване на възможни дискриминационни мотиви.
2012	Makhashevy	Русия	Членове 3 и 14	Насилие на етническа основа. Липса на ефективно разследване. Неразследване на възможни дискриминационни мотиви.
2015	Identoba и др.	Грузия	Членове 3, 11, 14	Насилие, основано на ЛГБТ. Непредоставяне на адекватна защита. Липса на ефективно разследване.
2014	Begheluri и др.	Грузия	Членове 3, 9, 14	Насилие на религиозна основа. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.
2007	Членове (97) на Паството на свидетелите на Йехова в Глдани	Грузия	Членове 3, 9, 14	Насилие на религиозна основа. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.
2020	Beizaras и Levickas	Литва	Членове 8 и 13	Неразследване на слово на омразата. Сексуална ориентация.
2016	MC и AC	Румъния	Членове 3 и 14	Насилие, основано на ЛГБТ. Липса на ефективно разследване. Неотчитане на евентуални дискриминационни мотиви.
2017	Talpis	Италия	Членове 2, 3, 14	Насилие, основано на пола. Живот. Непредотвратяване на незаконни деяния. Дискриминация.
2014	TM и CM	Молдова	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита.
2012	B.S.	Испания	Членове 3 и 14	Раса, пол. Неотчитане на особена уязвимост. Неразследване на възможни дискриминационни мотиви.
2010	Milanovic	Сърбия	Членове 3 и 14	Насилие на религиозна основа. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.
2009	Opuz	Турция	Членове 2, 3, 14	Насилие, основано на пола. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.

ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РОМИТЕ, ИЗВЪН СВЪРЗАНИТЕ С ПОЛИЦИЯТА, И ПОЗОВАВАНИЯ НА УЯЗВИМОСТ И НАЛАГАНЕ НА СТЕРЕОТИПИ

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2020	Hirtu и др.	Франция	Членове 8 и 13	Принудително изселване. Липса на алтернативно настаняване. Липса на ефективни правни средства за защита=
2013	Lavida и др.	Гърция	Членове 2 и 14 Протокол № 1	Дискриминация в образованието
2012	Sampanis и др.	Гърция	Членове 2, 14 Протокол № 1	Дискриминация в образованието
2008	Sampani и др.	Гърция	Членове 2 и 14 Протокол № 1	Дискриминация в образованието
2012	I.G. и др.	Словакия	Членове 3 и 8	Насилствена стерилизация Липса на правни гаранции за репродуктивните права
2011	V.C.	Словакия	Членове 3 и 8	Насилствена стерилизация Липса на правни гаранции за репродуктивните права
2020	Hudorovic и др.	Словения	Без нарушение Членове 3, 8, 14	Неосигуряване на достъп до питейна вода и канализация
2016	Bagdonavicius и др.	Русия	Член 8	Принудително изселване и липса на алтернативно настаняване
2014	Център за правни ресурси от името на Valentin Câmpeanu	Румъния	Член 2	Смърт в лечебно-социална институция. Липса на ефективно разследване.
2013	Horvath и Kiss	Унгария	Членове 2 и 14 Протокол № 1	Дискриминация в образованието
2012	Йорданова и др.	България	Член 8	Принудително изселване и липса на алтернативно настаняване
2010	Orsus и др.	Хърватия	Членове 2 и 14 Протокол № 1	Дискриминация в образованието
2009	Muñoz Diaz	Испания	Членове 1 и 14 Протокол № 1	Отказ за признаване на ромски брак за учредяването на наследствена пенсия
2007	D.H. и др.	Чешка република	Членове 2 и 14 Протокол № 1	Дискриминация в образованието

2. ВЪПРОСИ НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА, СВЪРЗАНИ С РОМИТЕ И РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА

2.1 ИЗБРАНА СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБУЧЕНИЕТО НА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ

ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РОМИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО С ПОЛИЦИЯТА

НАПАДЕНИЯ ОТ ЧАСТНИ ЛИЦА И РЕАКЦИЯ НА ПОЛИЦИЯТА

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2017	Škorjanec	Хърватия	Членове 3 и 4	Недостатъчно разследване на насилие на расова основа
2009	Beganović срещу Хърватия	Хърватия	Член 3	Липса на ефективно разследване и на защита от насилие
2007	Šečić	Хърватия	Членове 3 и 14	Липса на ефективно разследване на нападение на расова основа
2012	М. и др.	Италия и България	Член 3	Липса на ефективно разследване на малтретиране от частни лица
2012	Yotova	България	Членове 3 и 14	Недостатъчно разследване на насилие на расова основа
2011	Димитрова и др.	България	Член 2	Липса на ефективно разследване
2010	Сеидова и др.	България	Член 2	Липса на ефективно разследване. Липса на достъп на роднини на жертвата до разследването.
2007	Ангелова и Илиев	България	Членове 2 и 14	Липса на ефективно разследване на нападение на расова основа
2018	Lakatošová и Lakatoš	Словакия	Членове 2 и 14	Липса на ефективно разследване на нападение на расова основа
2012	Kočky и др.	Словакия	Член 3	Липса на ефективно разследване на инцидент с насилие
2015	Balázs	Унгария	Член 14	Роми. Насилие на расова основа. Липса на ефективно разследване.

ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РОМИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО С ПОЛИЦИЯТА

НАПАДЕНИЯ СРЕЩУ РОМСКИ СЕЛА ИЛИ КЪЩИ И РЕАКЦИЯ НА ПОЛИЦИЯТА

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2012	Lacatus и др.	Румъния	Членове 3,6, 8, 14	Расистки нападения. Разрушаване на жилища. Справедлив процес.
2009	Tănase и др.	Румъния	Членове 3,6, 8, 14	Расистки нападения. Расови предрасъдъци. Справедлив процес.
2007	Gergely	Румъния	Членове 3,6, 8, 14	Расистки нападения. Разрушаване на жилища. Справедлив процес.
2005	Moldovan (№ 1) и др.	Румъния	Членове 3, 6, 8, 14	Расистки нападения. Разрушаване на жилища. Справедлив процес. Дискриминация.
2005	Moldovan (№ 2) и др.	Румъния	Членове 3,6, 8, 14	Расистки нападения. Разрушаване на жилища. Справедлив процес. Дискриминация.
2018	Burlya и др.	Украйна	Членове 3, 8, 14	Расистки нападения. Непредоставяне на защита. Липса на ефективно разследване на мотивация на расова основа.
2007	Kalanyos и др.	Румъния	Членове 3, 6, 8, 14	Расистки нападения. Разрушаване на жилища. Справедлив процес.
2012	Fedorchenko и Lozenko	Украйна	Членове 2 и 14	Расистки нападения. Липса на ефективни разследвания и на възможни расистки мотиви.

ОГНЕСТРЕЛНИ РАНИ ПРИ ПОЛИЦЕЙСКА НАМЕСА ИЛИ АРЕСТ

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2010	Васил Сашов Петров	България	Членове 2 и 13	Използване на огнестрелно оръжие. Липса на ефективно разследване
2005	Начова и др.	България	Членове 2 и 14	Използване на огнестрелно оръжие, липса на ефективно разследване, липса на разследване дали дискриминацията е изиграла роля в събитията
2020	Andreea-Marusia Dumitru Romania	Румъния	Член 2	Използване на огнестрелно оръжие. Липса на ефективно разследване
2011	Soare и др.	Румъния	Член 2	Използване на огнестрелно оръжие. Липса на ефективно разследване
2014	Guerdner и др. срещу Франция	Франция	Член 2	Използване на огнестрелно оръжие

СМЪРТ ПО ВРЕМЕ НА ПОЛИЦЕЙСКИ АРЕСТ ИЛИ ЗАДЪРЖАНЕ

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2010	Великова	България	Член 2	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2006	Огнянова и Чобан	България	Членове 2,3, 5, 13	Малтретиране, липса на ефективно разследване.
2002	Ангелова	България	Членове 2,3, 5, 13	Непредоставяне на медицински грижи, липса на ефективно разследване
2015	Ion Bălășoiu	Румъния	Член 3	Липса на ефективно разследване
2012	Kleyn и Aleksandrovich	Русия	Член 2	Непредприемане на разумни стъпки за определяне на причината за смъртта. Липса на ефективно разследване.
2010	Mižigárová	Словакия	Член 2	Липса на защита на живота, липса на ефективно разследване

МАЛТРЕТИРАНЕ ОТ ПОЛИЦИЯТА

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2010	Stefanou	Гърция	Член 3	Малтретиране
2007	Petropoulou-Tsakiris	Гърция	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2005	Bekos и Koutropoulos	Гърция	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2011	Durdevic	Хърватия	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2020	X и Y	Северна Македония	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2008	Dzeladinov и др.	Бивша югославска република Македония	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2008	Sulejmanov	Бивша югославска република Македония	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2007	Jašar	Бивша югославска република Македония	Член 3	Липса на ефективно разследване на малтретиране.
2019	Lingurar срещу Румъния	Румъния	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на разследване на потенциална мотивация на расова основа – полицейска операция.

МАЛТРЕТИРАНЕ ОТ ПОЛИЦИЯТА

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2016	Gheorghită и Alexe	Румъния	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2017	Fogarasi и др.	Румъния	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2016	Boacă и др.	Румъния	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване и на възможни расови мотиви.
2015	Ciorcan и др.	Румъния	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване и на възможни расови мотиви.
2010	Carabulea	Румъния	Членове 2 и 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2008	Stoica срещу Румъния	Румъния	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2007	Cobzaru	Румъния	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2020	Nagy	Унгария	Член 3	Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2017	M.F.	Унгария	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2012	Borbála Kiss	Унгария	Член 3	Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2020	R.R. и R.D.	Словакия	Членове 3 и 14	Малтретиране. Липса на ефективно разследване. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2020	A.P. срещу Словакия	Словакия	Член 3	Малтретиране. Липса на ефективно разследване.
2016	Adam срещу Словакия	Словакия	Член 3	Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.

ТОРМОЗ НА РАСОВА ОСНОВА, СЛОВЕСНИ ОБИДИ ОТ ЧАСТНИ ЛИЦА, РЕАКЦИЯ НА ПОЛИЦИЯТА

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2017	Király и Dömötör	Унгария	Член 8	Антиромски шествия. Липса на защита от расистки прояви
2016	R.B.	Унгария	Член 8	Недостатъчно разследване на твърденията на жалбоподателя за малтретиране на расова основа
2013	Vona	Унгария	Член 11	Разпускане на сдружение поради антиромски шествия и расистка идеология

3. ДИСКРИМИНАЦИЯ, ПОЛИЦЕЙСКА ДЕЙНОСТ

3.1 ИЗБРАНА СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБУЧЕНИЕТО НА ПОЛИЦЕЙСКИ СЛУЖИТЕЛИ

ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РОМИ И С ПОЛИЦИЯТА, И ПОЗОВАВАНИЯ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2019	Lingurar	Румъния	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване. Профилиране по расов признак.
2018	Lingurar и други	Румъния	Членове 3 и 14	Прекомерна употреба на сила, липса на разследване на твърдения за малтретиране на расова основа
2016	Voacă и други	Румъния	Членове 3 и 14	Полиция. Липса на разследване на твърдения за дискриминация.
2015	Ciorcan и други	Румъния	Членове 2 и 14	Полиция. Липса на разследване на дискриминационни мотиви.
2012	Lacatus и други	Румъния	Членове 6, 8, 14	Насилие от трети лица. Предубедени съдебни решения, неотстраняване на нарушения от страна на властите.
2010	Stoica	Румъния	Членове 6 и 14	Прокурорски и полицейски разследвания с расова предубеденост. Дискриминационни нагласи от страна на полицията.
2007	Cobzaru	Румъния	Членове 3, 13, 14	Расово предубедено прокурорско разследване, липса на разследване на възможни расови мотиви
2005	Moldovan и др.	Румъния	Членове 6, 8, 14	Насилие от трети лица. Расово предубедени съдебни решения, неотстраняване на нарушения от страна на властите.
2017	Király и Dömötör	Унгария	Член 8	Роми. Насилие на расова основа.
2017	M.F.	Унгария	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2016	R.B.	Унгария	Член 8	Недостатъчно разследване на твърденията на жалбоподателя за малтретиране на расова основа
2015	Balazs	Унгария	Членове 3 и 14	Роми. Насилие на расова основа. Липса на ефективно разследване.
2008	Sampanis и др.	Гърция	Членове 14 и 1 Протокол № 12	Право на образование. Расистки прояви.

ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА: ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РОМИ И С ПОЛИЦИЯТА, И ПОЗОВАВАНИЯ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2007	Petropoulou Tsakiris	Гърция	Членове 3 и 14	Полиция. Липса на разследване на възможни расови мотиви, дискриминационни нагласи от страна на полицията.
2005	Bekos, Koutropoulos	Гърция	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на разследване дали дискриминацията е изиграла роля.
2012	Yotova	България	Членове 2 и 14	Полиция. Липса на разглеждане и повдигане на съответно обвинение за престъпления на расова основа.
2007	Ангелова и Илиев	България	Членове 2 и 14	Полиция. Липса на разглеждане и повдигане на съответно обвинение за престъпления на расова основа.
2005	Начова и др.	България	Членове 2 и 14	Полиция. Използване на огнестрелно оръжие. Липса на разследване на възможни расови мотиви.
2020	R.R. и R.D.	Словакия	Членове 3 и 14	Роми. Малтретиране от полицията. Липса на ефективно разследване.
2018	Lakatošová и Lakatos	Словакия	Членове 2 и 14	Насилие, мотивирано от принадлежност към ромите. Липса на ефективно разследване.
2018	Burlya и др.	Украйна	Членове 3, 8, 14	Насилие, мотивирано от принадлежност към ромите. Непредоставяне на защита от расистки прояви.
2012	Fedorchenko, Lozenko	Украйна	Членове 2 и 14	Насилие от частни лица. Липса на разследване на евентуални расистки/етнически мотиви на престъпленията.
2017	Škorjanec	Хърватия	Членове 3 и 14	Недостатъчно разследване на насилие на расова основа
2007	Šečić	Хърватия	Членове 3 и 14	Насилие от частни лица. Неотчитане от страна на полицията на престъпление на расова основа.
2017	Alkovic	Черна гора	Членове 8 и 14	Роми. Мюсюлмани. Расистки инциденти. Непредоставяне на защита.

**ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА: ДРУГИ ГРУПИ,
ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ПОЛИЦИЯТА, И ПОЗОВАВАНИЯ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ**

ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2020	Aghdgomelashvili и Japaridze	Грузия	Членове 3 и 14	Насилие, основано на ЛГБТ. Полиция. Дискриминация. Липса на ефективно разследване.
2015	Identoba и др.	Грузия	Членове 3, 11, 14	Насилие, основано на ЛГБТ. Непредоставяне на адекватна защита. Липса на ефективно разследване.
2014	Begheluri и др.	Грузия	Членове 3, 9, 14	Насилие на религиозна основа. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.
2007	Членове (97) на Паството на свидетелите на Йехова в Глдани	Грузия	Членове 3, 9, 14	Насилие на религиозна основа. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.
2020	Munteanu	Молдова	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2014	ТМ и СМ	Молдова	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2013	Mudric	Молдова	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2013	Eremia	Молдова	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2016	M.G.	Турция	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2016	Halime Kilic	Турция	Членове 2 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2009	Opuz	Турция	Членове 2, 3, 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2020	Polshina	Русия	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Несъздаване на условия, които да позволяват на жените да живеят без страх от малтретиране или нападения срещу физическата им неприкосновеност.
2019	Volodina	Русия	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Липса на правна рамка за защита на жените от широко разпространено насилие и дискриминация.
2014	Antayev и др.	Русия	Членове 3 и 14	Малтретиране на етническа основа. Неразследване на възможни дискриминационни мотиви.
2012	Makhashev	Русия	Членове 3 и 14	Насилие на етническа основа. Липса на ефективно разследване. Неразследване на възможни дискриминационни мотиви.
2020	Kornilova	Украйна	Членове 3 и 14	Насилие на религиозна основа. Неизпълнение на задължението за разкриване на евентуален мотив на религиозна основа за инцидента и за установяване дали религиозните предразсъдъци са изиграли роля.
2020	Zagubnya и Tabachkova	Украйна	Членове 3 и 14	Насилие на религиозна основа. Неизпълнение на задължението за разкриване на евентуален мотив на религиозна основа за инцидента.
2017	Grigoryan и Sergeyeva	Украйна	Членове 3 и 14	Етнически предразсъдъци. Полиция. Малтретиране. Непредприемане на стъпки за разкриване на евентуални расови или етнически мотиви на третирането в полицейското управление.

**ДЕЛА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: ДРУГИ ГРУПИ,
ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ПОЛИЦИЯТА, И ПОЗОВАВАНИЯ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ**

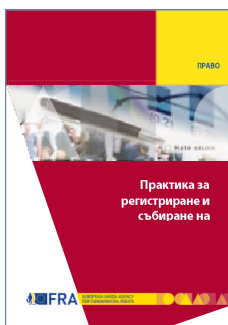
ГОДИНА	ДЕЛО	ДЪРЖАВА	НАРУШЕНИЕ	РАЗГЛЕЖДАН ВЪПРОС
2017	Balsan	Румъния	Членове 3 и 14	Насилие, основано на пола. Непредоставяне на адекватна защита. Дискриминационни нагласи.
2016	МС и АС	Румъния	Членове 3 и 14	Насилие, основано на ЛГБТ. Липса на ефективно разследване. Неотчитане на евентуални дискриминационни мотиви.
2020	Makuchyan и Minasyan	Азербайджан Унгария	Членове 2 и 14	Липса на опровергаване на защитимо твърдение за дискриминация. Безнаказаност на извършителя в причинно-следствена връзка с етническата принадлежност на жертвите.
2020	Beizaras и Levickas	Литва	Членове 8 и 13	Сексуална ориентация. Неразследване на слово на омразата.
2017	Talpis	Италия	Членове 2, 3, 14	Насилие, основано на пола. Живот. Непредотвратяване на незаконни деяния. Дискриминация.
2017	Grigoryan и Sergeyeva	Украйна	Членове 3 и 14	Етнически предразсъдъци. Полиция. Малтретиране. Непредприемане на стъпки за разкриване на евентуални расови или етнически мотиви на третирането в полицейското управление.
2014	Абду	България	Членове 3 и 14	Расови предразсъдъци. Липса на ефективно разследване. Неразследване на възможен расистки мотив за насилие.
2012	Virabyan	Армения	Членове 3 и 14	Политически мотив. Неразследване на политически мотивирано малтретиране от полицията.
2012	B.S.	Испания	Членове 3 и 14	Раса, пол. Неотчитане на особена уязвимост. Неразследване на възможни дискриминационни мотиви.
2010	Milanovic	Сърбия	Членове 3 и 14	Насилие на религиозна основа. Непредотвратяване на незаконни деяния. Липса на ефективно разследване.
2009	Turan Cakir	Белгия	Членове 3 и 14	Расови предразсъдъци. Малтретиране от полицията. Невъзможност да се установи дали дискриминационното поведение е могло да изиграе роля.

4. ИЗБРАНИ ИНСТРУКЦИИ ИЛИ ПРОТОКОЛИ ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА РАСОВА ОСНОВА И ДРУГИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ОТ ОМРАЗА

4.1 ПРОТОКОЛИ, ИНСТРУКЦИИ, НАСОКИ ЗА ПРАВОПРИЛАГАНЕ И/ИЛИ ЗА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА: РАЗСЛЕДВАНЕ НА РАСОВО МОТИВИРАНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ И ДРУГИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ОТ ОМРАЗА

Таблицата по-долу съдържа информация, обобщена от различни източници, относно наличието на официални документи под различни форми (циркуляри, инструкции, указания, наръчници), които предоставят насоки на полицейските служители, прокурорите или съдиите относно идентифицирането, наказателното преследване и определянето на наказание за престъпления на расова основа. Въпреки че бяха положени всички усилия, за да се гарантира, че информацията, посочена по-долу, е пълна и актуализирана, това не винаги беше възможно, тъй като такива официални документи често не са публично достъпни. Когато е възможно, се предоставят връзки или към самите официални документи, или към източника на информацията за тяхното съществуване. Освен ако не е посочено друго, всички връзки са към оригиналния документ на съответния национален език.

Позоваванията са най-вече от докладите на Агенцията на ЕС за основните права, Отдела за изпълнение на решенията на Съвета на Европа и различни доклади на правителства:

ДЪРЖАВА	УКАЗАНИЯ ЗА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ ОРГАНИ	УКАЗАНИЯ ЗА ПРОКУРОРИТЕ	УКАЗАНИЯ ЗА СЪДА
АВСТРИЯ	<u>Вътрешни насоки за полицията за идентифициране на политически мотивирани престъпления (включително престъпления от омраза), документът не е публичен</u>		
КИПЪР	Заповед 3/38 на директора на полицията Политика за справяне и борба с расисткото насилие, ксенофобията и дискриминацията Циркуляр на директора на полицията относно разследването на расови случаи, 2009 г. Циркуляр на директора на полицията относно Разследване на наказателни дела, свързани с расистки престъпления и нетолерантност, 2015 г. Циркуляр на директора на полицията относно Избягване на расистко поведение от служители на полицията, 2018 г.		

ДЪРЖАВА	УКАЗАНИЯ ЗА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ ОРГАНИ	УКАЗАНИЯ ЗА ПРОКУРОРИТЕ	УКАЗАНИЯ ЗА СЪДА
ХЪРВАТИЯ	Служба за правата на човека, Правителство на Хърватия, <u>Протокол за производство по дела за престъпления от омраза, 2011 г.</u>	2006 г. Прокуратура, Инструкции за работа по дела за престъпления от омраза	
ЧЕШКА РЕПУБЛИКА	Вътрешни методически наръчници, свързани с престъпленията от омраза, изготвени от неправителствената организация In Justitia, не са публични		
ДАНИЯ	Директор на прокуратурата <u>Инструкция 2/2011 относно разглеждането на дела за нарушение на член 266б от Наказателния кодекс и Закона за забрана на диференцирано третиране въз основа на раса, както и дела, в които може да се прилага член 81, параграф 1, подточка vi) от Наказателния кодекс.</u>	Директор на прокуратурата Инструкция 2/2011	
ЕСТОНИЯ	Министерство на правосъдието, Инструкции за определяне на престъпленията от омраза и пояснения по видовете предубеденост		
ФИНЛАНДИЯ	Национален полицейски съвет, Инструкция 2020/2011/2098 от 2011 г.		
ФРАНЦИЯ	Документ с насоки за полицията относно разследването и предоставянето на помощ на жертви на престъпления от омраза, не е публичен		
ГЕРМАНИЯ	Насоки за полицейско разследване, инструкции и кодекси на добри практики по отношение на политически мотивирани престъпления (включително престъпления от омраза), не са публични		
ГЪРЦИЯ	Циркулярно писмо на полицията № 7100/25/14- 8', „За борбата с расизма, ксенофобията и дискриминацията в рамките на полицейската дейност“, 2014 г.	Прокуратура на Върховния съд, циркуляр 5/2018 Статистика на преписките по случаи на расистко насилие	
УНГАРИЯ	Инструкция на националната полиция № 30/2019, Инструкция за изпълнение на полицейски задачи, свързани с работа по престъпления от омраза, 2019 г.		
ИРЛАНДИЯ	Полиция, указания за установяване и регистриране на престъпления от омраза, например Указание 04/2007 на националната полиция		
ЛАТВИЯ	Комисар на държавната полиция, Заповед 3487/2017, Насоки за държавните полицейски служители за установяване и разследване на престъпления от омраза, 2017 г.		
НИДЕРЛАНДИЯ	Полиция, вътрешни насоки за установяване и регистриране на престъпления от омраза		

СЛОВАКИЯ	Наредба на Министерството на вътрешните работи № 115/2014 Поведение в борбата срещу екстремизма и насилието от страна на запалянковци		Практически насоки, Основна информация и най- добри практики в съдебното преследване на престъпления, извършени със специален мотив, съгласно член 140, буква д) от Наказателния кодекс, 2019 г.
----------	---	--	--

ДЪРЖАВА	УКАЗАНИЯ ЗА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ ОРГАНИ	УКАЗАНИЯ ЗА ПРОКУРОРИТЕ	УКАЗАНИЯ ЗА СЪДА
ШВЕЦИЯ	Полиция, ръководство за установяване и регистриране на престъпления от омраза, не е публично		
УКРАИНА	Инструкции за полицията, задължително използване на препоръките по отношение на разследването на престъпления от омраза, определяне на служители, които да отговарят за контрола над досъдебното разследване в наказателните производства срещу престъпления от омраза, 2019 г.		
ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО	Отдел за полицейски стандарти към Министерството на вътрешните работи/Асоциация на началниците на полицията, Престъпления от омраза: предоставяне на качествена услуга – добри практики и тактически насоки, 2005 г. Кралска прокуратура, Ръководство за полицейски служители и прокурори, 5-то издание, 2013 г. Полицейска колегия, Оперативни насоки за престъпленията от омраза, 2014 г.	Кралска прокуратура, Ръководство за полицейски служители и кралски прокурори, издадено от директора на прокуратурата съгласно член 37А от Закона за полицията и за доказателствата в наказателния процес от 1984 г., 5-о издание, 2013 г.	

5. ПРОГРАМА ЗА ОБУЧЕНИЕ

МОДЕЛ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ОБУЧЕНИЕ

Стандарти на Съвета на Европа в областта на насилието на расова основа и недискриминацията с акцент върху ромите

РОМИ И ПЪТУВАЩИ ОБЩНОСТИ В ЕВРОПА: ОТПРАВНА ТОЧКА ЗА НАМИРАНЕТО НА НАЧИНИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ПОЛИЦИЯТА И РОМИТЕ

Инструменти	Общо описание на обучителната сесия
График	До 2,5 часа (в зависимост от нивото на знания, осведоменост и излагане на участниците на свързани с ромите въпроси)
Цел	Разбиране на общите характеристики и структурните прегради или предизвикателства, пред които са изправени ромските общности в Европа
Фокус	<p>Ромските общности в Европа: аспекти от значение за полицията</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Разнообразие на ромските групи и терминология на Съвета на Европа по отношение на ромите и пътуващите общности ○ Използване на понятието „цигани/роми“ и последици за полицията ○ Исторически предизвикателства пред ромите (например робството, Холокоста, депортациите и т.н.) ○ Въздействие на COVID-19 и институционални реакции на европейско равнище ○ Мерки на Съвета на Европа и на ЕС за социално приобщаване <p>Уязвими групи, европейска рамка: аспекти от значение за полицията</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Уязвими групи пред Европейския съд по правата на човека ○ Държавна закрила в случай на уязвими групи ○ Ромите, уязвима група пред Европейския съд по правата на човека ○ Задължения на полицията във връзка с ромите като уязвима група
Методи	Презентация в Power Point, интерактивни дискусии, видео материали
Ресурси	Инструментарий за полицейски служители <i>Раздел 1 Роми и пътуващи общности</i>

Стандарти на Съвета на Европа в областта на насилието на расова основа и недискриминацията с акцент върху ромите

СПРАВЯНЕ С НАЛАГАНЕТО НА СТЕРЕОТИПИ, ПРЕДРАЗСЪДЪЦИТЕ И АНТИРОМСКИТЕ НАГЛАСИ

Инструменти	Общо описание на обучителната сесия
График	До 2,5 часа (в зависимост от нивото на знания и осведоменост за понятията, свързани със стереотипите, предразсъдъците и антиромските нагласи)
Цел	Разбиране на стереотипите и предразсъдъците срещу ромите и как те могат да повлияят на работата на полицията с ромските общности
Фокус	<p>Налагане на стереотипи, предразсъдъци и антиромски нагласи</p> <ul style="list-style-type: none">○ Обсъждане на понятията „стереотипи“ и „предразсъдъци“○ Широко разпространени стереотипи за ромите○ Последници от употребата на думата „цигани“ в различен контекст○ Примери за добри практики на полицията <p>Съдебна практика на Европейския съд по правата на човека</p> <ul style="list-style-type: none">○ Налагане на стереотипи, значими дела относно полицията и ромските общности○ Последници за работата на полицията
Методи	Презентация в Power Point, интерактивни дискусии, видео материали
Ресурси	Инструментариум за полицейски служители <i>Раздел 2 Налагане на стереотипи, предразсъдъци, антиромски нагласи</i>

СТАНДАРТИ И ОРГАНИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА

Инструменти	Общо описание на обучителната сесия
График	До 2,5 часа (в зависимост от степента на осведоменост за инструментите на Съвета на Европа по този въпрос)
Цел	Повишаване на осведомеността относно инструментите на Съвета на Европа, насочени към въпросите на полицията и ромите, включително насилието на расова основа, и разбиране на съдебната практика на Европейския съд по правата на човека по въпроси, свързани с ромите
Фокус	<ul style="list-style-type: none">○ Инструменти и принципи на Съвета на Европа от значение за полицията○ Добри практики на полицията по отношение на ромите в различните държави членки○ Институции на Съвета на Европа от значение за работата в областта на правата на човека○ Европейската конвенция за правата на човека от значение за работата на полицията○ Европейски съд по правата на човека○ Човешки права на полицейските служители и Европейската конвенция за правата на човека○ Държавна отговорност, ангажирана съгласно конвенцията
Методи	Презентация в Power Point, интерактивни дискусии
Ресурси	Инструментариум за полицейски служители <i>Раздел 3 Стандарти и органи на Съвета на Европа от значение за работата на полицията</i>

Стандарти на Съвета на Европа в областта на насилието на расова основа и недискриминацията с акцент върху ромите

СТАНДАРТИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА ЗА НЕДИСКРИМИНАЦИЯ ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАБОТАТА НА ПОЛИЦИЯТА

Инструменти	Общо описание на обучителната сесия
График	До 3,5 часа (в зависимост от нивото на знания и осведоменост относно дискриминацията и съответните правни стандарти)
Цел	Разбиране на принципа на недискриминация и приложимите правни стандарти, задълженията, свързани с работата на полицията, очертани в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека
Фокус	<p>Принципи и инструменти от значение за полицията</p> <ul style="list-style-type: none">○ Инструменти и стандарти на Съвета на Европа <p>Форми на дискриминация в европейското право от значение за полицията</p> <ul style="list-style-type: none">○ Съдебна практика на Европейския съд по правата на човека или на Съда на ЕС от значение за полицията○ Пряка дискриминация, дискриминация по асоциация, тормоз и подбуждане към дискриминация, множествена или комбинирана дискриминация, непряка дискриминация○ Насилие вследствие на дискриминационни нагласи и съответни задължения на полицията
Методи	Презентация в Power Point, интерактивни дискусии, видео материали
Ресурси	Инструментариум за полицейски служители <i>Раздел 4. Стандарти на Съвета на Европа за недискриминация от значение за работата на полицията</i>

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ НА РАСОВА ОСНОВА В СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Инструменти	Общо описание на обучителната сесия
График	До 3,5 часа (в зависимост от нивото на знания и осведоменост за стандартите и практиката, свързани с престъпленията на расова основа)
Цел	Разбиране на расово мотивираните престъпления и стандартите на Съвета на Европа от значение за полицията и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека
Фокус	<p>Престъпления на расова основа и расистки инциденти: концепция и прояви</p> <ul style="list-style-type: none">○ Работно определение за това какво представлява престъпление на расова основа <p>Типология на престъпленията на расова основа пред Европейския съд по правата на човека</p> <ul style="list-style-type: none">○ Престъпления, извършвани от членове на екстремистки групировки○ Престъпления, извършвани от крайнодесни групи по време на демонстрации○ Престъпления, извършвани на случаен принцип срещу роми○ Престъпления, мотивирани от асоциация с етническа принадлежност или сгрешена самоличност○ Престъпления, извършвани със смесени мотиви○ Етническо профилиране в рамките на полицейски операции○ Слово на омразата и омраза онлайн
Методи	Презентация в Power Point, интерактивни дискусии, видео материали
Ресурси	Инструментариум за полицейски служители <i>Раздел 5 Престъпления на расова основа в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека</i>

Общностите на ромите и пътуващите общности страдат от широкоразпространена и продължаваща дискриминация и антиромски нагласи – признати за специфична форма на расизъм, подхранван от предразсъдъци и стереотипи – и са жертви на различни други форми на дискриминация, включително тормоз, слово на омразата и престъпления от омраза в много държави – членки на Съвета на Европа. Дискриминацията остава най-широко разпространената форма на нарушаване на правата на човека в Европа днес и засяга непропорционално ромските общности и общностите на пътуващите хора.

Екипът на Съвета на Европа по въпросите на ромите и пътуващите общности се ангажира с борбата с дискриминацията и антиромските нагласи чрез последователен и всеобхватен подход, който включва правни и политически отговори, определяне на стандарти, междуправителствено сътрудничество, подкрепа за държавите членки, обучение и др.

Полицейските служители са в челните редици на правосъдната система, тъй като те са сред първите, които влизат в контакт с жертвите на слово на омразата, тормоз, престъпления на расова основа и други форми на нарушения на правата на човека, и следователно са от основно значение за осигуряването на ефективен достъп до правосъдие за ромските общности и общностите на пътуващите хора.

Инструментариумът за полицейски служители следва да се използва преди всичко за информиране на полицейските служители за съответните основни ценности и стандарти, които се изискват при полицейската дейност по отношение на общности на роми и пътуващи хора, но може да бъде полезен и на други служители на правоприлагащите органи, както и на проявяващите интерес към темата.

Инструментариумът предоставя информация за положението на ромските общности и общностите на пътуващите хора в Европа и за това как стандартите на Съвета на Европа могат да се прилагат по отношение на полицията и ромите и пътуващите общности. Включена е и съответна съдебна практика на Европейския съд по правата на човека с цел подпомагане на полицейските служители за по-добро разбиране, разследване и наказателно преследване арушения на правата на човека. Накрая, инструментариумът ще да се използва като инструмент за повишаване на сведомеността и за обучение, тъй като включва предложения за мероприятия за обучение и информационни сесии със/за полицейски служители и други служители на правоприлагащите органи.

BGR

www.coe.int

Съветът на Европа е водещата организация в областта на правата на човека на континента. Той се състои от 47 държави членки, включително всички членки на Европейския съюз. Всички държави – членки на Съвета на Европа са подписали Европейската конвенция за правата на човека, договор, предназначен да защитава правата на човека, демокрацията и върховенството на закона. Европейският съд по правата на човека наблюдава изпълнението на Конвенцията в държавите членки.

